Туркистон бир, ватан бир

Туркистон

Ёшларнинг ижтимоий-сиёсий газетаси

1993 йил 1 июль • Пайшанба • № 75 (14103) ترکستان TURKİSTAN Нархи 10 сўм.

«Бўлғуси талаба–93»

ҚАБУЛ ИМТИҲОНЛАРИ: ҲЕЧ КИМГА ИМТИЁЗ ЙЎҚ

Ҳозир абитуриентлар учун энг ҳаяжонли дамлар. Нафақат улар, балки ота-оналар ҳам юракларини ҳовучлаб «Қабул комиссияси»нинг остонасини забт этишган. «Ўқишга кираман, ортга қайтиш йўқ» дея сўзида турган йигит-қизлар китобдан бошини кўтаришмайди. Шу сингари манзарани ҳозир пойтахтдаги ҳар бир ўқув масканида кўриб, гувоҳи бўлишингиз мумкин.

Тошкентдаги педагогика коллежида ҳам ҳаёт қизғин. Қабул ҳақида, шу куннинг нафаси борасида маскан директори Минаввара Исмоиловадан бир-икки оғиз сўрамоқчи бўлдик. Лекин директорнинг хонасига ўз саволларимиз билан бемавруднроқ кириб қолганимизни сездик. Минаввара опа педагогика коллежининг озиқ-овқат маҳсулоти билан таъминловчи ташкилотдан телефон орқали ёрдам беришларини сўраб турарди. «Хўп, қарзимиз бўлса, узамиз. Фақат шу бугун маҳсулот ажратинг».

Минаввара опа бизга «ўтиринг» дея ишора қилди-да, яна телефон «жанг»ини бошлади. Иш-иш-да. Унинг ривожи учун гоҳ катта бошингни кичик қилиб ялиниб-ёлворишинг, керак бўлганда эса дўқ-пўписа қилишинг керак.

— Иш деганининг бунақаси ҳам бўлади, — дея узр сўради директор телефон гўшагини қўяр экан, — фақат ҳамма ташвишлар бир кунга тақалиб қолса, шошиб қоларкансан. Бу ёқда қабул имтиҳонлари ҳам ҳам бошланган.

— Мен ҳам айнан шу қабул имтиҳонлари ҳақида сўрагани келувдим. Минаввара опа, бу йил коллежингизда қабул тест синов тариқасида бўлар экан.

— Ҳа, Вазирлар Маҳкамасининг қарори шундай. Бу йил коллежимизга келадиган 9-синфни тамомлаганлар ҳам тест асосида синовдан ўтадилар.

Аввало мен қабулнинг бу усулини қўллаб-қувватлайдиганларданман. Бизнинг билим юртимизга киришни хоҳловчилар кўп. Улар минг-минг. Тест эса ана шу минглар ичидан энг илмли ва зукколарни танлаб олади. Вазирлик бизга ЭҲМ синфлари очиб берди. Машиналар ажратди. Ҳозир қабул имтиҳонлари учун дастур тайёрлаб қўйганмиз. Тест синовларининг саволларини эса тошкентлик энг олди ўқитувчилар тайёрлаб беришган.

— Билим юртингиз коллеж мақомини олган. Бу нима билан боғлиқ?

— Ҳозир кўпгина мактаблар, билм юртлари, лицей, коллеж дея номланаётганини кўриб уларнинг ўзлиги бормикан, ўз номига мос дастур билан ҳаракатланаётганмикан, деган савол туғилиши табиий. Ҳақиқатан ҳам кўпчилик бундай масканлар бирор-бир фанни чуқурроқ ўргатиш билан чекланиб қолишмоқда. Лекин бизнинг коллеж бундай юзакичиликдан йироқ.

Билим юртимиз 1990 ўқув йилидан коллеж деган ном олди. Лекин у ўзи сингари масканлардан бир поғона юқори малакали мутахассислар тайёрлайди. Уни битирганларнинг маоши ҳам юқори. Чунки талабаларимиз Низомий номидаги педагогика институти ўқув режаларига асосланиб билим олишади. Ўқувчиларимиз жамоаси таркибида институт домлалари ҳам бор.

— Коллеж республикамиз бўйича ўқувчиларни қабул қиладими?

— Ҳа, бизга Ўзбекистоннинг барча вилоятларидан йигит-қизлар келиб ўқиши мумкин. Ҳозир Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигидан ҳам бизга кириб ўқиш истагини билдирган ёшлар ҳам бор. Булар учун эса барча шарт-шароитлар етарли. Ўқув даргоҳимиз 8 гектар майдонга жойлашган. Икки ўқув биноси, 600 кишилик ётоқхона мавжуд. Ўқитувчилар жамоаси учун ҳам 40 ўринли бино қад ростлаган. Бундан ташқари, Тошкентда 3 та катта спорт майдони бўлса, бири бизда. Иккита концерт залимиз бор. 600 ва 200 кишилик.

Коллежни битириш имтиҳонлари айни вақтда Низомий номидаги Тошкент Давлат педагогика институтига кириш имтиҳонлари деб ҳисобланади. Коллежимизни аъло баҳолар билан тамомлаганларга шундай имтиёзлар берилган. Бу Халқ таълими вазирлигининг махсус буйруғи билан тасдиқланган.

Хуллас, бизда ўқишни ният қилган ёшлар келажакда ҳеч афсус қилишмайди. Улардан эса фақат илмсеварлик, меҳнатсеварлик талаб қилинади.

СУҲБАТИМИЗНИ якунлаб, директор ҳузуридан чиқиб кетаётганимизда, Минаввара опа бизни тўхтатдилар:

— Синглим, айтадиган яна икки оғиз сўзим қолибди. Биринчидан, тест усули бўлгандан кейин аълочилару, медалчиларга ҳеч қандай имтиёзимиз йўқ. Бундан ташқари, илтимосчиларга ҳам. Ўтган йиллари шундай, бўларди, иложини қилиб беринг, ёрдам беринг, қўлларинг дегувчиларнинг қадами узилмасди. Тест бундай илтимосларни кўтармайди. Фақат илмга ишониш керак.

Биз эса ўз навбатида Тошкент Давлат педагогика коллежига ҳужжатлар қабул қилиш бошланганини, 2 фандан иборат тест синовлари 1 августдан бошланишини эслатиб ўтишни жоиз топдик.

Яшнар КАРИМОВА,
«Туркистон» мухбири.

Ҳамкорликнинг кўлами кенг

Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги ва Франция Республикаси Савдо-саноат палатаси ҳомийлигида 29—30 июнь кунлари ўтказилган семинарда икки мамлакат ўртасидаги янгича иқтисодий алоқаларни ривожлантириш масалалари атрофлича муҳокама қилинди.

Семинар давомида Франциянинг етакчи корпорация, компания ва майда хусусий корхоналарининг ишлаб чиқариш имкониятлари, замонавий технологиялар намойиш этилди ҳамда уларнинг Ўзбекистон вазирликлари ва корхоналари билан келажакдаги алоқаларини такомиллаштириш таҳлилга тортилди.

Ўзбекистон ташқи иқтисодий алоқалар вазирининг биринчи ўринбосари Муродбек Рустамбеков франциялик ишбилармонларни мамлакатимиздаги сиёсий вазият, ўтиш даврининг муаммолари, ташқи иқтисодий фаолиятни ва хорижлик ишбилармонларни ҳимоя қилишга оид қонунчилик, юртимизнинг ташқи иқтисодий имкониятлари ва бу соҳада биргаликда ҳал этилиши мумкин бўлган ҳамкорлик жараёнлари билан батафсил таништирди.

Франция Республикаси Савдо-Саноат палатаси Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги мамлакатлари шўъбасининг раҳбари Алан ле Дель жаноблари икки мамлакат ишбилармонларининг биринчи нуфузли учрашувига юксак баҳо берди ва жумладан:

— Мамлакатингиз Президенти Ислом Каримов жаноби олийлари яқинда Швейцарияда ўтказилган халқаро анжуманда бутун дунёга эълон қилганидек, чиндан ҳам Ўзбекистон буюк имкониятлар ўлкасидир. Давлатингиз эркин бозор иқтисодиётига ўтишни танлаган беш асосий тамойил орасида сиёсатнинг иқтисодий жараёнларга аралашмаслигига мужассам биринчи тамойил Франция республикаси ва француз ишбилармонлари томонидан қатъий қўллаб-қувватланади, деб алоҳида таъкидлади.

Оврупо ҳамжамиятининг вакили Энтони Армстронг Ғарб мамлакатларининг мустақил Ўзбекистонда бозор иқтисодиётига ўтиш жараёнига моддий кўмак бериш хусусида гапириб, Ўзбекистон халқ хўжалигининг ёрдамга муҳтож соҳалари билан ҳамкорлик янада кучайтирилишини алоҳида таъкидлади. Унинг фикрича, Ўзбекистонда бозор иқтисодиётининг оёққа туриши дунё миқёсидаги долзарб масалалардан биридир.

Франциялик ишбилармонлар ва мулоқот иштирокчилари тегишли вазирликларга ва корхоналарга ҳам ташриф буюриб, мавжуд иқтисодий аҳвол ва ҳамкорлик имкониятлари билан бевосита танишдилар.

(Ўз мухбиримиз).

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

1993 ЙИЛНИНГ 1 ИЮЛИДАН МЕҲНАТ ҲАҚИ, ПЕНСИЯЛАР ВА СТИПЕНДИЯЛАРНИНГ МИҚДОРЛАРИНИ ОШИРИШ ТЎҒРИСИДА

Республика аҳолисининг ижтимоий муҳофазасини янада кучайтириш мақсадида:

1. 1993 йилнинг 1 июлидан бошлаб Ўзбекистон Республикасининг ҳудудида:

иш ҳақининг энг оз миқдори ойига 11.250 сўм қилиб белгиланиб, иш ҳақи ўртача 1,5 баравар оширилсин;

фуқароларнинг солиқ олинмайдиган даромадларининг энг паст даражаси ойига 11.250 сўм миқдорида;

меҳнат пенсиясининг энг оз миқдори ойига 12.185 сўм қилиб белгилансин, ҳозирги вақтда амалда бўлган барча турдаги пенсияларнинг миқдорлари 1,5 баравар оширилсин.

2. Олий ўқув юртлари талабаларининг, техникумлар ва ҳунар-техника билим юртлари ўқувчиларининг стипендиялари 1,5 баравар кўпайтирилсин. Талабаларнинг ошхоналари ва буфетларида тушлик овқатларнинг қийматидан 50 фоизли чегирмалар сақлаб қолинсин.

3. Ўзбекистон Республикасининг Молия вазирлиги иш ҳақини, пенсиялар ва стипендияларни оширишга мазкур фармонда кўзда тутилган сарф-харажатларни пул билан таъминлаш манбаларини аниқлаб, иш ҳақини ошириш билан боғлиқ қўшимча харажатларнинг 25 фоизи бюджет муассасалари ва ташкилотларининг сметалар бўйича умумий харажатларини қисқартириш ҳисобидан таъминланишини назарда тутсин.

4. Мулкчилик шаклларидан қатъи назар, хўжалик ҳисобидаги корхоналар ва ташкилотларга ўзларининг даромад манбалари ҳисобидан иш ҳақининг янги энг оз миқдорларини жорий этиш ва меҳнат ҳақини ошириш, даромад манбалари вақтинча етишмай қолган тақдирда эса банк муассасалари аниқ мақсадни кўзлаб берадиган имтиёзли кредитлар ҳисобидан ошириш тавсия қилинсин.

Ўзбекистон Республикасининг Марказий Банки, тижорат банклари Пенсия жамғармасини, корхоналар, ташкилотлар ва муассасаларни йиллик уч фоиздан ошмайдиган тўлов шарти билан зарур мақсадли кредит маблағлар билан таъминласинлар.

5. Бюджетдан пул билан таъминланадиган вазирликлар ва идоралар, Қорақалпоғистон Республикасининг Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ҳамда Тошкент шаҳар ҳокимлари, ташкилотлар ва муассасалар ушбу фармонда белгиланган энг оз иш ҳақи миқдорига асосланиб, меҳнатга ҳақ тўлаш бўйича ягона тариф сеткаси разрядларига мувофиқ ходимларнинг мансаб окладлари ўз вақтида қайтадан ҳисоблаб чиқилиши ва тўланишини таъминласинлар.

6. Ўзбекистон Республикасининг ижтимоий таъминот вазирлиги мазкур фармонга мувофиқ пенсияларнинг миқдорларини қайтадан ҳисоблаб чиқсин.

7. Ўзбекистон Республикасининг Марказий Банки республика корхоналарига, ташкилотлари ва муассасаларига иш ҳақи ўз вақтида тўланишини таъминловчи чораларни кўрсин.

8. Ушбу фармон бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикасининг Вазирлар Маҳкамаси зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти

И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1993 йил 29 июнь.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ҚАРОРИ

Амир Темур ҳайкалини ўрнатиш тўғрисида

Жаҳон тарихида ўчмас из қолдирган буюк давлат асосчиси, Шарқнинг улуғ саркардаси, илм-фан ташкилотчиси ва ҳомийси, миллий маданият ва меъморчилик санъатини ривожлантиришга улкан ҳисса қўшган шавкатли бобокалонимиз соҳибқирон Амир Темур хотирасини абадийлаштириш мақсадида, республика жамоатчилиги, ижодий ташкилотлар, олимлар, ёзувчилар ва зиёлиларнинг ҳоҳиш-иродасини ҳисобга олиб, Вазирлар Маҳкамаси қарор қилади:

1. Ўзбекистон Республикаси мустақиллигининг 2 йиллиги муносабати билан Ватанимиз пойтахти Тошкент шаҳрида Амир Темур ҳайкали ўрнатилсин.

2. Амир Темур ҳайкалини яратиш бўйича ташкилий қўмита таркиби иловага мувофиқ тасдиқлансин.

3. Ёдгорлик мажмуини лойиҳалаш, яратиш ва қуриб битказиш билан боғлиқ барча ишларни шу йилнинг 25-августигача тўла туғаллаш таъминлансин.

4. Собиқ Инқилоб хиёбонига Амир Темур номини бериш ҳамда шу хиёбонни ёдгорлик мажмуи моҳиятига мувофиқ равишда таъмирлаш ва тиклаш бўйича Тошкент шаҳар ҳокимлигининг таклифи қабул қилинсин.

5. Ёдгорлик мажмуини бунёд этиш билан боғлиқ асосий сарф-харажатлар ташкилий қўмита таклифи асосида Вазирлар Маҳкамаси заҳирасидан ажратилсин. Самарқанд, Қашқадарё вилоятлари ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари, «Наврўз», Шароф Рашидов жамғармалари, бошқа ташкилотлар, идоралар, айрим фуқароларнинг ёдгорлик мажмуини тиклашда ўз маблағлари билан иштирок этиш ҳақидаги таклифлари эътиборга олинсин.

6. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш бош вазирнинг ўринбосарлари М. Қорабоев ва К. Тўлаганов ҳамда Тошкент шаҳар ҳокими А. Фозилбеков зиммасига юклатилсин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси

И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1993 йил, 29 июнь.

Фуқароларнинг, айниқса кам даромадли кишиларнинг, пенсионерлар, талабалар, ўқувчиларнинг ижтимоий кафолатларини таъминлашга ниҳоятда муҳим аҳамият берилиб, Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонига биноан 1993 йилнинг 1 июлидан бошлаб иш ҳақининг энг оз миқдорлари, пенсиялар ва стипендиялар 1,5 баравар оширилди.

Аниқ иқтисодий вазиятни ва ягона «рубль» минтақаси шароитида МДҲ мамлакатларида пулнинг қадрсизланиши юксак даражада эканлигини эътиборга олиб, бизнинг республикамизда 1992 йилдан буён индексация воситаси қўлланиб келинмоқдаки, бу иш ҳақининг энг оз миқдорлари, пенсиялар, стипендияларни вақти-вақти билан энг оз миқдорлари билан қайта кўриб чиқишга ва меҳнат ҳақи миқдорларини оширишга асосланган.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида иш ҳақининг энг оз даражаси ойига 11.250 сўм миқдорида белгиланади, ваҳоланки, Россия Федерациясида бу кўрсаткич

«1993 ЙИЛНИНГ 1 ИЮЛИДАН МЕҲНАТ ҲАҚИ, ПЕНСИЯЛАР ВА СТИПЕНДИЯЛАРНИНГ МИҚДОРЛАРИНИ ОШИРИШ ТЎҒРИСИДА» ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИГА

Ш А Р Ҳ

4275 сўмни, Қозоғистонда — 4500 сўмни, Арманистонда — 3000 сўмни, Беларусда — 6600 сўмни, Туркманистонда — 9600 сўмни ташкил этади.

Иккинчи малака тоифасига эга бўлган ўқитувчиларнинг ўртача ойлик иш ҳақи устама ва қўшимча ҳақларни қўшмасдан ҳисоблаганда тахминан 31.000 сўмни ташкил этади ёки 11.000 сўм кўпаяди, биринчи малака тоифасидаги шифокорнинг ўртача ойлик иш ҳақи тахминан 37.000 сўмни ташкил қилади ёки 12.200 сўм кўпаяди.

Барча турдаги пенсиялар 1,5 баравар оширилади, бунда меҳнат пенсиясининг энг оз миқдори ойига 12.185 сўм қилиб белгиланади.

Россия Федерациясида меҳнат пенсиясининг энг оз миқдори 8.122 сўм, Қозоғистонда — 4500 сўм, Арманистонда — 3000 сўм, Беларусда — 8.250 сўм, Туркманистонда — 9.600 сўм.

Пенсия миқдори ўрта ҳисобда ойига 6.040 сўм кўпаяди ва ойига 18.100 сўмни ташкил қилади.

Олий ўқув юртлари талабаларининг, техникумлар ва билим юртлари ўқувчиларининг стипендиялари ҳам 1,5 баравар оширилмоқда.

Бунинг натижасида олий ўқув юртлари талабаларининг стипендиялари ўрта ҳисобда 9.090 сўмни, техникумлардаги ўқувчиларнинг стипендиялари 7.065 сўмни ва ҳунар-техника билим юртларидаги ўқувчиларнинг стипендиялари 5.915 сўмни ташкил қилади. Бунда улар учун талабаларнинг ошхоналари ва буфетларида тушлик овқатларнинг қийматидан 50 фоизли чегирмалар сақланиб қолинади. Шундай қилиб талабаларнинг умумий даромади ойига 10.310 сўмни, техникум ўқувчиларининг умумий даромади 8.960 сўмни ва ҳунар-техника билим юртлари ўқувчиларининг умумий даромади 7.520 сўмни ташкил этади.

Шуни назарда тутиш кераки, бюджет муассасаларида иш ҳақини ошириш билан боғлиқ қўшимча сарф-харажатларнинг 25 фоизи ана шу муассасаларнинг умумий харажатларини қисқартириш ҳисобидан қидириб топилиши керак.

Ушбу фармонда кўзда тутилган бюджет ташкилотларида иш ҳақини, пенсиялар ва стипендияларни оширишга сарфланадиган ҳаражатлар ойига салкам 45 миллиард сўмни, шу жумладан бюджет ҳисобидан 20 миллиард сўмдан кўпроқни ташкил қилади.

Шу сўнгги хабар

ЯНА КУМУШ МЕДАЛЬ

Шахмат бўйича Ўзбекистон терма командаси Куала-Лумпур шаҳридан кумуш медаль олиб қайтди. Бу шаҳарда шахмат бўйича Осиё биринчилиги мусобақалари бўлиб ўтди. Ўн тўққиз мамлакат спортчиларининг беллашувида ўзбекистонлик шахматчилар Филиппин, Хитой, Индонезия, Ҳиндистон каби мамлакатлар спортчиларидан ўзиб кетдилар ва чемпионат ғолиби — Қозоғистон командасидан атиги ярим очко орқада қолдилар.

Республикамиз терма командасини яна бир масъулиятли мусобақа кутмоқда. Шахматчиларимиз кузда Швейцарияда бўладиган Жаҳон чемпионатида иштирок этадилар.

ҚИЗИҚАРЛИ МУЛОҚОТ

Пойтахтимизнинг Мирзо Улуғбек туманидаги Алишер Навоий маҳалласида шаҳар 19-болалар поликлиникасининг «Соғлом авлод учун» шиори остида шифокорлар билан маҳалла аҳли ўртасида бевосита мулоқоти бўлди.

Тошкент шаҳар соғлиқни сақлаш Бош Бошқармасининг бошлиғи Қулаҳмад Ризаев учрашувни оча туриб, Президентимиз томонидан «Соғлом авлод учун» олтин ва кумуш медаллари таъсис этилишининг аҳамияти, соғлом авлодни дунёга келтирувчи оналарнинг бурчи, улар саломатлигининг посбони бўлмиш шифокорлар, тарбия муассасалари, маҳалла жамоатчилигининг ҳиссаси ва бурчлари тўғрисида гапирди.

Ғоятда қизиқарли ўтган мулоқотнинг диққатга сазовор жиҳати шундаки, унда маҳалладаги оилаларда яшовчи қайнона-келинлар бир вақтда даъват этилди.

Махфират ҚОДИРОВА.

ДАРОМАДНИНГ БИР ҚИСМИ — ДАМ ОЛИШГА

Муборак тумани ёшлар қўмитаси ташаббуси билан аҳолига хизмат кўрсатиш шохобчалари ташкил этила бошлади. Бу билан аввало ёшларга янги иш ўринлари яратилса, иккинчидан ишлаб топилган маблағнинг бир қисми уларнинг дам олишига сарфланади.

Косон туманида ҳам ёшлар жамғармаси ташкил этилиб, хўжаликлар даромадининг 0,2 фоизини унга ўтказишга қарор қилинди.

ЁЗГИ ТАЪТИЛ АМРИҚОДА ЎТАДИ

Амриқо «Халқаро мерос» уюшмасининг дастурига асосан Вирджиния штатининг Бетфорд манзилида ёшларнинг халқаро оромгоҳи ташкил этилган эди. Ушбу уюшманинг вакиласи Мэлиса Боденхамер хоним Ўзбекистонга ташриф буюриб, 10 нафар мактаб ўқувчиларини Амриқонинг ёзги халқаро оромгоҳида дам олиш учун танлаб олди.

Куни кеча Амриқога отланган 10 нафар йигит-қизлар Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Марказий Қўмитасида қабулда бўлишди. Ҳар икки томон ўзини қизиқтирган саволларга жавоб олдилар. Учрашувда Ёшлар Иттифоқи Марказий Қўмитасининг биринчи котиби А. Орзиматов ўқувчиларга оқ йўл тилади.

МУКОФОТЛАР ТОПШИРИЛДИ

Ўзбекистон мустақиллигининг бир йиллиги муносабати билан андижонлик ишлаб чиқариш илғорлари, фахрийлар, фан, адабиёт ва санъат намояндаларидан бир гуруҳи республикамизнинг фахрий унвон ва ёрлиқларига сазовор бўлган эди. Вилоят ҳокимлигида ана шу мукофотларни топшириш маросими бўлди.

Мукофотларни Ўзбекистон Бош Вазирининг ўринбосари М. Қорабоев топширди.

Мукофотланганлар номидан сўзга чиққанлар меҳнатлари юксак қадрлангани учун республика ҳукуматига, Президентимиз Ислом Каримовга самимий миннатдорлик изҳор этиб, истиқлолимизни мустаҳкамлаш, ёшларни ватанга садоқат руҳида тарбиялашга бор куч-ғайратларини сарфлаяжакларини айтдилар.

Вилоят ҳокими Қ. Обидов маросимда сўзга чиқди.

(ЎзА).

«Гольдстар» Бухорода

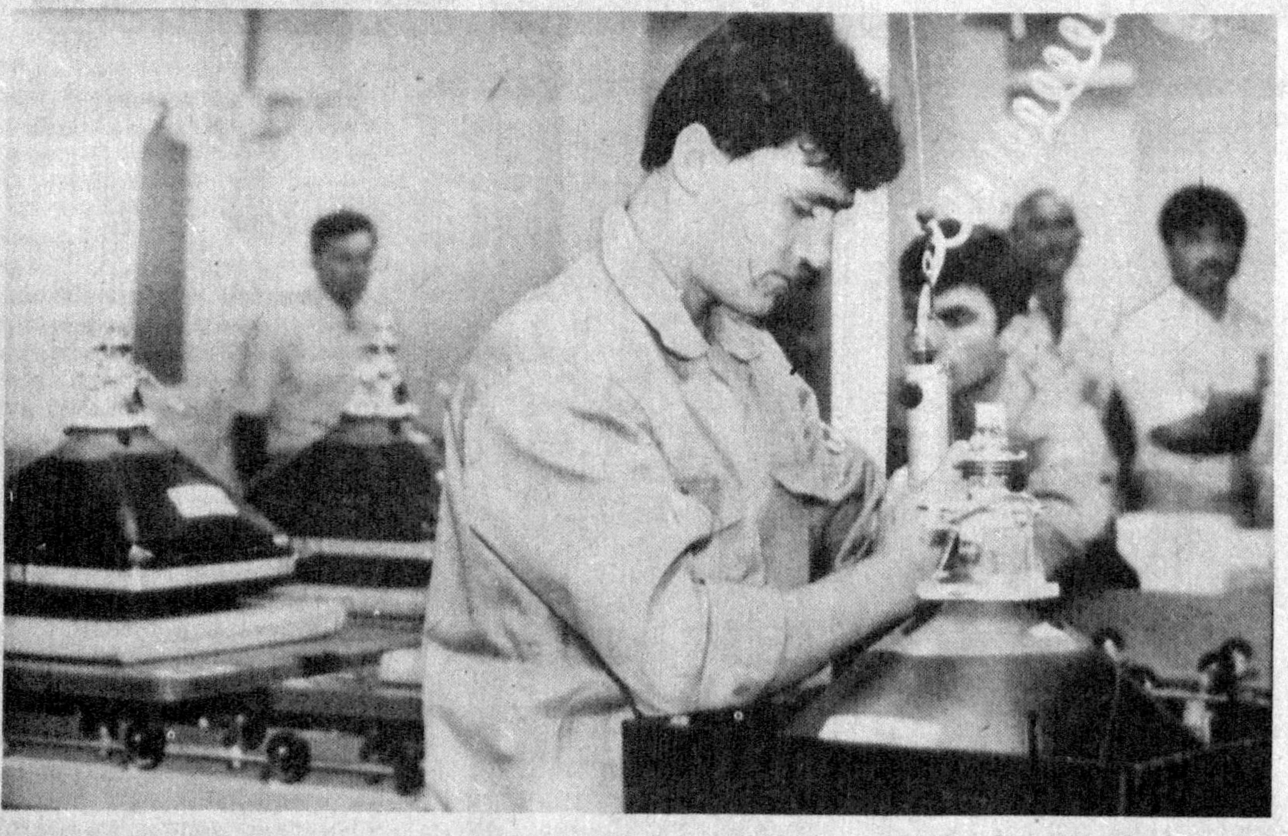

«Президент Ислом Каримовнинг мамлакатимизга сафари вақтида иқтисодий ҳамкорлик борасида тузилган шартномаларнинг яна бир куртаги бугун бўй кўрсатди. Биз қадим Бухорои шарифда қўшма корхонани ишга туширдик».

Бу сўзларни «Гольдстар» фирмаси раҳбарларидан бири — Ким Ир Сак кўҳна шаҳарда иш бошлаётган «Бухоро-и-шариф электроник корпорейшн» қўшма корхонаси очилиши маросимида ўзгача фахр билан айтди.

Шаҳар уй-жой қурилиши корхонаси базасида иш бошлаган цехда йилига уч минг дона рангли телевизор ишлаб чиқарилади. Кейинча бу рақам 5 мингтага етади. Айни пайтда телефонлар, магнитофонлар ҳам ишлаб чиқарилади.

Жаҳон бозорида юқори баҳоланадиган «Гольдстар» телевизорлари бу ерда нисбатан арзон — 200 АҚШ доллари ёки шу қийматдаги ўрис рублига сотилади. Бу ҳозирги шароитда бир буқанинг пули дегани... Агарда шу маҳсулотни четдан олиб келганимизда нарх икки карра юқори бўлиши турган гап эди.

Жанубий Қуриялик ишбилармонлар дастлабки қадамни ҳайриядан бошлашди. Конвейердан илк чиққан телевизорлардан тўрт донаси вилоят болалар шифохонаси, ногирон болаларни муҳофаза қилиш вилоят маркази, Ғиждувондаги 32-мактаб интернат ва 1-болалар уйи тарбияланувчиларига совға қилинди.

Бухоролик ҳавасманд йигит-қизлар янги касбни тез ўзлаштиришди. Бугунда маҳсулот конвейери бетиним ишлаб турибди.

Қурияликлар эса навбатдаги қўшма корхонани очиш тараддудига тушишди.

С. РУСТАМ,
Р. ҲАСАН.

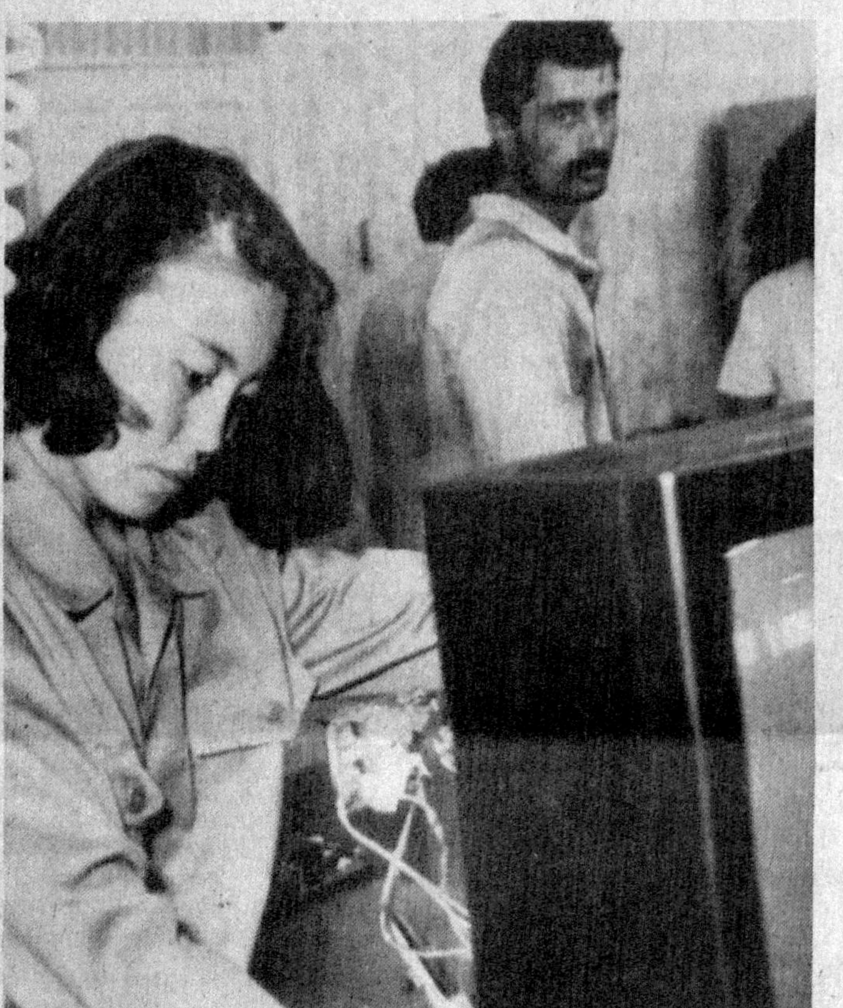

Суратларда: қўшма корхонанинг илғор ишчилари Индира Иброҳимова ва Андрей Чегодеевлар.

Ҳ. ҚУРБОНОВ суратлари.

Элбошилар

ШУНДАЙ ДАРҒАЛАР БЎЛСА...

Хоразмнинг Гурлани қизиқ эл. Одамлари бошқача, иш тутишлари ўзгача, гап-сўзлари босиқ. Меҳнатлари натижалари залворли. Бирор йил йўкки, қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш режалари уддаланмай қолган бўлсин. Яна ошиғи билан. Айрим ноҳиялар бир-икки мавсум отни йўрғалаб кетишади-ю, кейин ўз «йўриқлари»ни топишади. Ёки бундай «сапчиш»ларга раҳбарнинг ўзгаргани сабаб бўлади. Гурланда эса бошқача. Бундан ўн беш йил муқаддам режани ошириб бажаришган, беш йил олдин ҳам. Ҳатто вилоятда деҳқончилик ўта оғир шароитларда кечган ўтган йили ҳам. Худо насиб қилса, беш-ўн йилдан сўнг ҳам бажараверадилар.

Бунинг сири нимада? Айнан шу саволни ноҳия ҳокими Амин ака Вафоевга бердик. «Сири йўқ. Одамлар меҳнаткаш. Яна... қолаверса, бизнинг юрт кишилари далага боғланиб қолган. Асосий даромад шу. Чунки, олдингиларни айблаш ниятим йўқ, саноат корхоналари йўқ ҳисоби. Энди катта-кичик корхоналар қуришга киришдик, ишчи синфи шаклланa бошлади... Халқнинг даладан бошқа даромади бўлмагач, бор кучини экинга беради, шу билан рўзғор тебратай дейди, куним ўтсин, дейди...»

Биламизки, вилоятнинг бошқа бир қатор ноҳияларида халқнинг даладан бўлак қўшимча даромадлари бор. Масалан, ҳазораспликлар савдо-сотиққа зўр беришади, хонқаликлар қишу-ёз полиз маҳсулотлари экишади, хиваликлар ҳунарманд, урганчликлар аллақачон деҳқон чориғини ишчи коржомасига алмаштириб улгуришган...

Пахтага боғланиб қолган деҳқоннинг иши ўнгланмайди, усти бутланмайди, дейишади. Биз бунга ишонардик. Чунки, шу вақтгача айнан шундай бўлиб келди. Пахтамизни «оқ олтин» деб бутун дунёнинг қулоғини батангга келтирдик-у, бу ёқда чақалоғини дала бошига олиб чиққан пахтакор меҳнатига сариқ чақа — беш тийиндан ҳақ тўлаб келдик. Энди эса...

Сизни қуруқ сўз билан аврашдан кўра, рақамларга рўпара қила қолайлик. Ўтган йили гурланликлар ўн минг гектар майдондан ўттиз минг тонна пахта етиштиришди. Бунинг 4600 тоннаси Президент фармони билан хўжаликлар ихтиёрида қоладиган «ўн беш фоиз» «ота мулкка» киради. Энди ҳисоб-китобларни бирбирига уриштирсак маълум бўладики, барча 85 фоиз пахтадан келадиган даромад билан ўша 15 фоиздан олинадиган даромад роппа-роса тенг! Демак, ишладингми, ҳалол режани уддаладингми — марҳамат, ҳақингни ол!

Туман ўтган йили пахтанинг ўзидан бир миллиард 200 миллион сўмга яқин даромад олди. Бундан ташқари 35 минг тонна шоли етиштирилди. Бу бурноғи йилгидан 6,5 минг тонна зиёд. Жами даромадни қўшса, икки миллиарддан анча ошиб кетади...

«Миллиардер» ҳоким туманда 85 минг нафар аҳоли истиқомат қилаётгани, улар еттита жамоа ва учта давлат хўжаликларида ишлаб чиқариш билан бандлиги, ҳар бир оилага ўртача икки гектардан шоли ёки пахта майдони тўғри келишини, бу йил насиб қилса режаларини ошириб уддалаган пудратчилар ўн минглаб сўм иш ҳақи олишларини айтди. Ҳатто режадан анча оширган пудратчилар икки гектар майдонга тўккан манглай тери учун юз минг сўмдан кўпроқ йиллик даромад олганларини эшитганингда, рости, деҳқонга ҳавас қилиб кетасан.

Туман Оролбўйидаги «Қизилжар» даҳасида уч минг гектар майдонда ҳам деҳқончилик қилади. Ери яхши, ёввойи ўт униб қийнамайди, ўғит кўп сарфланмайди. Шу пайтгача бу майдонда полиз маҳсулотлари — қовун экиб келинди.

Туманда пойафзал ва тикувчилик корхонаси бор, холос. Эндиликда туркиялик қондошлар билан шартнома асосида йирик саноат комплекси бунёд қилиш режалаштирилмоқда. Бу жуда керак. Негаки, ҳозирда уч минг нафардан зиёд ишсиз бор. Ёшларнинг ўсиши ҳисобидан бу рақам бир жойда тўхтаб турмайди.

...1287 гектар пахтадан 3791 тонна ҳосил олинган. Режа 103 фоизга уддаланган. Даромад 85 миллиондан ошиқ. «Ўн беш фоиз»нинг ўзи 220 тонна тола, дегани. 825 нафар пудратчининг ҳаммаси режани бажаришган. Ҳатто ўз пудратидан 400 минг сўм даромад олган оилалар бор. Ҳисобланг — хўжалик шартномага кўра олинган даромаднинг қирқ фоизини меҳнат ҳақига бериши керак. Демак, пудратчи 160 минг сўм пул олди...

Бу хомаки ҳисоб-китобни тумандаги энг илғор жамоалардан бири «Зарбдор» жамоа хўжалигида бўлганимизда хўжалик раиси Йўлдош ака Худойберганов айтиб бердилар. Тажрибали раиснинг сўзларидан маълум бўляптики, ерни ишласанг, режадаги ҳосилни олсанг, сарф-харажатлар тежамли бўлса ва юқоридагиларга инсоф берса — деҳқоннинг косаси ҳам оқариб қолиши ҳеч гап эмас экан...

«Гулистон» давлат хўжалиги ҳам шолига, ҳам пахтага ихтисослаштирилган. Ўтган йилда салкам минг тонна пахта, 12600 тонна шоли етиштирдилар. Режалар 110-118 фоизга уддаланди. Шунинг ўзи ҳам даромаднинг юқорилигини айтиб турибди.

Директор Эркинбой Собиров анча тажрибали, одамларга қайишадиган кўринади. Бўлмаса, ўн тўрт миллат вакиллари ишлаётган жамоада узоқ муддат раҳбарлик қилиб бўлармиди? Ҳар кимнинг ўз одати, феъли бор. Хўжаликда икки ярим минг нафар ўзбек, минг нафар туркман, минг олти юз нафар қозоқ ва тўрт юз нафар корейс яшаб, меҳнат қиладилар. Жорий йилдан бошлаб ўтган йилларда хўжалик пулига қурилган иморатлар имтиёзли нархларда ишчиларга шахсий мулк қилиб берила бошланди. Беш жойда болалар боғчаси мунтазам ишлаб турибди. Қишлоқ амбулаторияси ишга туширилган. Маданият саройи бор. Учта ўринда ферма. Минг бошдан ошиқ қорамол. Бу ерда ишсизлик йўқ, норозилик йўқ. Одамлар хурсанд. Директор ўз феълидан келиб чиқиб, анча бағри кенг, танти. Эркин кураш бўйича спорт устаси, Ўзбекистон ва Ўрта Осиё биринчиликларида бир неча марта ғолиб чиққан. Полвон зотидан ёмон раҳбар чиқмайди.

Туман ҳокими муовини, собиқ комсомол етакчиси Баҳодир Исмоилов хўжаликларни айланиб юрганимизда эътиборга лойиқ гап айтди: «Ҳозирги шароитда ҳаммага қийин — раҳбарга эса ўн чандон қийин. Эл тинч бўлмаса, усти бут бўлмаса, дўконларда тўкин-сочинлик бўлмаса, катта-ю кичик раҳбарнинг тинчи йўқолади. Ахир бир кило қанд тополмаган ҳам ҳокимликни қора тортиб келади...»

Тўғри гап. Бугунги раҳбарларга осон тутманг. Мана пахтамизни фалон сўмдан сотдик, энди деҳқонга фалонча даромад бўлди, хўжалик ҳамёнига фалон пул кирди, деб турганда кетма-кет нархлар тағин осмонга сапчиб кетди. Бундай пайтда кемада кетаётганларга эмас, шу кеманинг дарғаларига кўп қийин. Ҳамма масъулият, жавобгарлик шуларнинг зиммасида. Эл отаси бўлганингдан кейин шу элнинг иссиқ-совуғи учун, оч-у тўқ бўлишига ҳисоб беришинг керак-да.

Ўтиш даврини келгуси авлодлар қандай хотирлашади, унга қандай баҳо берадилар, буни билмаймиз. Аммо, ҳамма замонларда элга қайишган, юрт ободончилиги деб елиб-югурганларни яхши сўз билан хотирлаш, ҳурматини ўрнига қўйиш — бизнинг қадим одатимиз.

Гурлан элбошилари ҳақида, уларнинг ибратли ишлари тўғрисида ёзаётиб шуларни ўйладим. Элга қайишганлар ҳеч қачон кам бўлмайдилар, деган эски ибора қайта-қайта ёдга тушаверди.

Рўзимбой ҲАСАН,
«Туркистон» мухбири.

КЕЧА БУГУН ЭРТАГА

● КЕЧАГИ шанба куни АҚШ қуролли кучлари Ироқ пойтахтидаги разведка маҳкамасига 23 та ракета отди. Ракеталар асосан нишонга тегди. Аммо уларнинг баъзилари аҳоли маҳаллаларига бориб тушди, бир неча киши нобуд бўлди. Битта Амриқо ракетаси уриб туширилган. АҚШ расмий доиралари собиқ Президент Жорж Буш апрелда Қувайтга ташриф буюрган чоғида Ироқ ҳуфиялари унга суиқасд қилмоқчи эди, шунинг учун Бағдодга зарба урилди, деб баёнот беришди.

● ЎЗБЕКИСТОН Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Козим Тўлаганов бошчилигидаги делегация Эронга ташриф буюрди. Делегация аъзолари Туркманистон билан чегарадош Хуросон вилоятида икки кун бўлиб, бир қанча транспорт иншоотлари қандай қурилаётгани билан танишдилар ва музокаралар олиб бордилар.

● ТУРКМАНИСТОНДА Ички ишлар вазири ишдан олингандан сўнг, милиция органлари раҳбарларининг фаолияти ўрганила бошланди. Куни-кеча Марий вилояти ички ишлар бошқармасининг бошлиғи Кульгелди Катиев қамоққа олинди. У билан биргаликда шу бошқарманинг яна икки раҳбар ходими ҳам қамоққа ташланди. Уларга қонунларни бузганликда ва мафиоз гуруҳлар билан алоқа қилганликда айб қўйилмоқда.

● ТОЖИКИСТОНДА «Бойчечак» номли болалар безакли ойномаси нашр этила бошлаганидан хабарингиз бор. Болаларни дўстлик ва қардошлик руҳида тарбиялашга хизмат қилишдай эзгу мақсадни кўзлаган бу ойнома ўзбек ва тожик тилларида чоп этилмоқда. Куни-кеча ана шу ойноманинг Бош муҳаррири Гулнора Равшан «Туркистон» газетаси таҳририятига ташриф буюрди.

Эндиликда ойномани Ўзбекистонда ҳам тарқатиш мўлжалланмоқда.

● РЕСПУБЛИКА Вазирлар Кенгаши Хўжанд шаҳрида янги олий ўқув юрти ва илмий-тадқиқот муассасаси — Тожикистон Республикаси мусиқа академиясини очишга қарор қилди.

Академияга шу йилнинг ўзидаёқ талабалар қабул қилинади.

● КЕЧА ДУШАНБЕДА, фан, иқтисод, маданият ва маориф масалалари бўйича Тожикистон-Амриқо симпозиуми очилди. У 9-октябргача давом этади. Симпозиум ташкилотчилари республика Фанлар академияси, Халқ маорифи вазирлиги ва «Пайванд» жамиятидир.

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

ЧИВИНЛАР РАДИОНИ ХУШ КЎРМАЙДИ

● «БИЗНИНГ радиостанциямиз эфирини эшитинг, шунда сизни бутун ёз бўйи чивинлар чақмайди».

Яқинда Франциянинг Компьен (Уаза департаменти) шаҳридаги қисқа тўлқинли «Фюг ФМ» радиостанцияси ана шундай рекламани эълон қилди.

Ҳақиқатан ҳам радиостанция ва технология университети мутахассислари айтишларича, бу радиостанциядан радиоэфир тўлқинлари билан бирга махсус сигнал йўналтириладики, бу сигнал чивинларни ёнига йўлатмайди.

Компьен лойиҳаси муаллифларининг фикрича, бу радиотўлқин ҳозирча дунёда ягона, у ёпиқ хоналарда ва очиқ жойларда чивинларга қарши курашда юқори натижалар беради.

ГИТЛЕР... ХОТИНИНИ ЎЛДИРДИ

● Қоҳира полицияси хотинини ваҳшийларча ўлдирган Гитлер Саид Муҳаммад исмли даллолни қидирмоқда.

Воқеа содир бўлган жойга зудлик билан етиб келган тергов бригадаси даллолнинг уйида 38 яшар аёлнинг мурдасини кўришди. У ваҳшийларча калтаклаш, қўл-оёқларини синдириш оқибатида ҳаётдан кўз юмганди. Марҳуманинг қизлари полицияга отаси уларни қўрқитиб, онам автомобиль ҳалокатига учраб ўлди, деб буюрганлигини сўзлаб бердилар.

Қарангки, қачонлардир отаси томонидан қўйилган исм — баджаҳл фюрернинг руҳи Гитлер Саид Муҳаммадни ҳам тинч қўймаган кўринади.

Маданиятимиз мезони

Санъат ҳам тартибни севади

УЗБЕКИСТОН МАДАНИЯТ ИШЛАРИ ВАЗИРИНИНГ УРИНБОСАРИ ТЕША МУМИНОВ БИЛАН СУҲБАТ

— Айтинг-чи, умр бўйи Ҳамза номидаги Ўзбек Давлат академик драма театрида артист бўлиб ишлаб келган кишига вазир ўринбосари лавозими оғирлик қилмаяптими?

— Нимасини айтасиз, лекин на илож. Шу ишни ишониб топширишган экан, бутун куч ва имкониятимни сарфлашим, ишончни оқлашим зарур. Ўзингиздан қолар гап йўқ, маданият — ўта мураккаб соҳа. Чумчуқ сўйса ҳам қассоб сўйсин дейдилар. Жабҳамизга билимдон мутахассислар, ташкилотчилик қобилиятига эга санъаткорлар жалб этилаётгани бежиз эмас.

— Театрни тарк этмадингизми?

— Худо сақласин. Отахон театримиз, меҳрибон устозларим, сафдошларим туфайли шундай мартабага эришдим.

— Сизни истеъдодли артист сифатида қадрлайдилар. Айни вақтда...

— Айни вақтда вазир муовини лавозимида нималар қилмоқчисиз, демоқчисиз-да? Бирни кўриб фикр қил, бирни кўриб зикр, деганларидек, баъзан бошим қотиб қолади: муаммолар шунча кўпки... Назаримда, санъатни бозорга солиб бўлмайди. Мен бу ўринда бозор муносабатларини кўзда тутяпман. Афсуски, кейинги беш-олти йил мобайнида кўп ножўя ишлар бўлди. Бу соҳада ҳам ўз манфаатини ўйлайдиганлар, бозор муносабатларини рўкач қилиб, мўмай даромад олишни кўзлайдиганлар кўпайиб кетди. Масалан, Касаба уюшмалари, Ёшлар Иттифоқи, турли-туман қўшма корхоналар, тузилмалар низомларида концерт-ижрочилик фаолияти билан шуғулланишларини қайд этиб, тасдиқлатиб олганларидан сўнг ажаб ҳангомалар бошланди. Улар ўз дасталарини, жамоаларини тузиш, истеъдодларни излаб топиш ўрнига халқимиз, давлатимиз тарбиялаб етиштирган машҳур санъаткорлар, қизиқчи ва аскиячиларни чорлаб, концертлар, томошалар уюштиришга киришдилар. Санъат саройлари, концерт заллари, қатор томошагоҳларда шаклан ва мазмунан саёз, сифатсиз, мухлислар дидига путур етказадиган концертлар қўйила бошланди. Хўжалик ҳисобидаги тузилмалар билан иқтисодий жиҳатдан рақобат қилишга концерт ташкилотларимизнинг қурби етмай қолди.

— Боз устига, хилма-хил гуруҳлар, дасталар, қизиқчилар ёмғирдан кейин пайдо бўладиган қўзиқоринидек кўпайиб кетди. Кўчаларга ёпиштирилган афишалардаги номларни кўриб ёқа ушлайсиз: «Яхши бола», «Хайрли тун», «Файз», «Ҳаёт», «Нурли», «Шерхон» ва ҳоказо.

— Яна улар қаерда томоша кўрсатишади, денг? Халқлар Дўстлиги саройида, «Алпомиш» спорт саройида, Тошкент Давлат циркида! «Хайрли тун» аталмиш вокал-чолғу гуруҳи тетапоя қилаётган гўдакни эслатади. Устоз кўрмаган шогирд ҳар мақомга йўрғалар, деганларидек, уларнинг қилган ишини қаранг: жамоанинг Давлат циркида қўйилган концертига атиги 70—80 киши келибди, бу томошабинлар ҳам уларнинг яқинлари, қариндош-уруғлари экан. Ваҳоланки, томоша залида 2000 та ўрин бор.

Шундай гуруҳлар қаердан пайдо бўляпти, уларга ким раҳнамолик қиляпти, вазирлик тасарруфидаги томошагоҳларда концерт қўйиш учун ким рухсат беряпти, деган савол туғилиши табиий. Бу саволга жавобни концерт ташкилотларининг оғир иқтисодий қийинчилигидан излаш, бундай тартибсизликка тезроқ барҳам бериш керак бўлади.

Ҳозир Тошкентнинг ўзида 30 дан ортиқ шундай гуруҳ мавжуд. Улар орасида иқтидорли ёшлар борлигига шубҳа қилмаймиз. Лекин бу ёшларнинг савиясини ўстириш, ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, маҳорат мактабини ўташларида кўмаклашиш зарур эмасми?

— Маҳорати, дастури талабга жавоб беролмайдиган айрим жамоалар хорижга, гастролга бораётганидан ҳам воқифмиз...

— Ўзга мамлакатларда миллий маданиятимиз, санъатимизни кўз-кўз қилувчи ижрочилар, ашула ва рақс дасталари, жамоалар ўзлаларини воояга етказган ватанимиз, халқимизга муносиб бўлишлари ҳам қарз, ҳам фарз. Лекин бу масалада ўзбошимчаликлар, талайгина тартибсизликлар бор.

— Яна бир муаммо: беллашувлар, кўрик-танловлар, фестиваллар, маданият кунлари сингари тадбирларга мутлақо алоқаси бўлмаган ташкилотлар мутасаддилик қилишмоқда...

— Суҳбатимизда тилга олинган ва олинмаган муаммоларни чуқур таҳлил этиб, таклиф ҳамда мулоҳазаларимни республика ҳукуматига етказдик. Вазирлар Маҳкамасининг 1992 йил 27 апрелдаги 207-сон қарорини бажариш мақсадида концерт-гастроль фаолияти билан шуғулланиш ҳуқуқини берадиган давлат лицензия (рухсатнома)си шартлари ҳамда уни бериш тартиби ҳақидаги низом ишлаб чиқилди. Низомга мувофиқ барча бадиий жамоалар, театрларга, турли гуруҳ ва дасталарга, шунингдек, айрим ижрочиларга қайси идора ёки ташкилотга тегишли эканидан қатъи назар, Ўзбекистон ҳудудида концерт-ижрочилик фаолияти билан шуғулланишларининг, республикамизнинг қонуний ва жисмоний шахслари хорижий мамлакатларга гастролга боришлари учун махсус рухсатнома беришнинг ягона тартиби белгиланди.

Лицензия тизимини қўллашдан асосий мақсад — ижтимоий-маданий масалаларни истиқлол шароитига мос равишда ҳал этиш, бу борадаги ишларни такомиллаштириш, мазмунан бой, шаклан ранг-баранг концертлар, хилма-хил томошалар, спектакллар, цирк дастурлари тайёрлаш, миллий санъатимизни ўзга юртларда муносиб тарзда намойиш қилишдир. Бундан буён Ўзбекистон Республикаси маданият ишлари вазирлиги берган рухсатнома бўлган тақдирдагина юртимизда ва чет элларда концерт-ижрочилик фаолияти билан шуғулланиш мумкин. Бу эса, имоним комилки, асрлар оша сайқалланиб келган санъатимизга янгича мазмун бахш этади, маданиятимиз янада пойдор бўлишига имкон яратади.

Баҳодир АБДУЛЛАЕВ,
ЎзА мухбири.

БУ КЎҲНА ДУНЁ

ВОҚЕАЛАР·ХАБАРЛАР·ҲОДИСАЛАР

ШОХЛАР БИЛАН УЗОҚҚА БОРОЛМАЙСАН

● ҚОЗОҒИСТОН Миллий хавфсизлик қўмитаси ходимлари Хитойга бекитиқча йўллар билан олиб ўтилаётган жуда катта миқдордаги сайғоқ шохларини ушлаб қолдилар.

Хитой билан Қозоғистон чегарасидаги «Дўстлик» станциясида навбатдаги текширув натижасида 4586 та сайғоқ шохи мусодара қилинди. Энг қизиғи шундаки, бу ноёб моллар «Жибек жоли» («Ипак йўли») деб аталувчи фирма поезди йўл кузатувчисининг купесидан чиқди. «Қози муттаҳам бўлса, дардингни кимга айтасан» деганлари шу бўлса керак-да.

ИШЧИ... ПУЛЕМЕТ ОЛИБ КЕЛДИ

● ТАТАРИСТОНДА «Жиноятчиликка қарши кураш бўйича фавқулодда чоралар тўғрисида Қонун» кучга киргач, фуқаролар кўнгилли равишда ноқонуний сақланаётган ўқ отиш қуролларини топшира бошладилар. Елабугида яшовчи бир ишчи олиб келган қурол ҳаммасидан ўтиб тушди. У ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларига Дегтеров системали пулемёт ва қайта ишланган кичик калибрли газ тўппончасини топширди. Яна бир ишчи эса милицияга «Ф—1» гранатасини олиб келди.

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

МУЗОКАРАЛАР КЕЙИНГА СУРИЛДИ

АҚШ ва КХДР вакиллари юқори даражадаги икки томонлама музокараларни 14 июль куни Женевада давом эттиришга келишиб олдилар. Ассошиэйтед ПРЕСС ахборот маҳкамасининг бугун Сеулдан хабар қилишича, Амриқо томони мулоқотни шу ҳафтада қайта бошламоқчи эди, аммо шимолий кореяликлар музокараларнинг навбатдаги даврасини АҚШ Президенти Билл Клинтоннинг 10—11 июлда Жанубий Кореяга ташрифидан кейин бошлансин, деб талаб қилдилар.

Шарҳчиларнинг фикрича, КХДР АҚШ билан муносабатларни яхшилаш учун шу музокаралардан фойдаланмоқда. Ҳозирча икки мамлакат ўртасида дипломатия муносабатлари ўрнатилмаган.

ТАНГЛИК ЖАРАЁНИ

Япониянинг ҳукмрон Либерал-демократик партияси ҳозир ўз тарихидаги энг қалтис тангликни бошдан кечирмоқда. Шунга қарамай у ўтган якшанба куни Токио префектура мажлисига ўтказилган сайловда ўз мавқеини сақлаб қолди ва ҳатто бирмунча мустаҳкамлаб ҳам олди.

РАТА—ТАСС мухбирининг Токиодан хабар қилишича, сайловда энг катта мухолифатчи куч — Япония социал-демократик партияси мағлубиятга учраб, 32 ўриннинг 18 тасидан маҳрум бўлди. Овоз беришда барча сайловчиларнинг 51 фоиздан сал кўпроғи қатнашгани япон жамоатчилигининг кайфиятидан дарак беради. **(ЎзА).**

ХОРИЖДА НИМА ГАП?

«БМТ йиллик ҳисобномаси» деб аталган ва душанба куни Миллатлар ҳамжамияти қароргоҳида тарқатилган янги нашрда айтилишича, ер юзи аҳолиси 1991 йилнинг ўрталарида 5.4 миллиард кишига етган эди.

БМТнинг маълумотларига кўра, 1985—1990 йилларда дунё аҳолиси йилига 1,7 фоиз кўпайиб борган, 1980—1990 йиллар мобайнида эса 19 фоиз ошган. Аҳоли йилига Осиёда 278 миллион, Африкада 89 миллион ва Лотин Америкасида 44 миллион киши кўпаймоқда.

* * *

Яқин Шарқдаги аҳволни бартараф этишга бағишланган Араб-Исроил музокаралари уч кунлик танаффусдан кейин Вашингтонда яна бошланди. Бироқ, томонлар шу давр ичида ҳеч қандай янги ташаббус тайёрламаганини маълум бўлди. Сурия делегацияси эса Исроил билан бўлаётган мунозара натижа бермаяпти, чунки исроилликлар босиб олинган Жўлон тепаликларидан сўзсиз кетиш ҳақида ваъда беришдан бош тортмоқда, деб айтди.

* * *

Экосос Бирлашган Миллатлар Ташкилоти тизимида алоҳида ўрин тутади, чунки БМТнинг иқтисодиёт, ижтимоий тараққиёт, маданият, таълим, инсон ҳуқуқлари каби соҳалардаги бутун фаолиятини айни шу ташкилот йўлга солиб, мувофиқлаштириб туради. Экосос халқаро иқтисодий ва ижтимоий ҳамкорликни кучайтириш, ривожланаётган мамлакатларнинг иқтисодий қолоқлигини бартараф этиш масалаларига катта эътибор беради.

Ташкилотнинг куни кеча очилган сессияси кун тартибига ана шу масалаларнинг ҳаммаси киритилган. Сессия қатнашчилари 1995 йилда Копенгагенда ўтказиладиган ижтимоий тараққиёт муаммоларига бағишланган Олий даражадаги анжуманга тайёргарлик масаласини аниқ-равшан кўриб чиқиши лозим. БМТ тарихида қашшоқликни, ишсизликни, ижтимоий адолатсизликни тугатишга бағишланган мана шундай даражадаги биринчи тадбир ўтказиладиган бўлди. БМТ Бош котиби Бутрос Ғолий кун тартибининг шу моддаси юзасидан маъруза қилади.

* * *

Австралиядаги порт Дуглас оромгоҳида «Осиё раҳбарлари анжумани» очилди. Унда Осиё-Тинч океан минтақаси мамлакатларининг турли соҳалардаги ўзаро алоқалари, жумладан Осиё-Тинч океан иқтисодий ҳамкорлиги ташкилоти — АПЕК нинг қарор топиш жараёни масалалари муҳокама қилинади. Норасмий тусда Осиё-Австралия институтининг ташаббуси билан ўтказилаётган учрашувда қатнашиш учун минтақанинг кўпгина мамлакатларидан ташқи ишлар вазирлари ва бошқа юқори мартабали расмий кишилар келишди.

Ўзбек киноси

Ўйлар муаммолар қайдлар

Бизнинг мусоҳаба

Ажаб дунё экан-да. Бизда хориж фильмларининг намойиши чекланган пайтларини бир эсланг. Ўша кинолардан бир-иккитасини яширинча кўрганлар ҳаммани ўз оғизларига қаратиб, мақташарди: «Анови, фильм бошдан охиригача муштлашув экан. Буниси...» деб. Орадан йиллар ўтди. Замон ўзгарди. Хорижда суратга олинган бадиий фильмлар кинотеатр ва ойнаи жаҳонларни етарлича «забт» этди. Бироқ... Энди томошабинлар руҳиятида ўзгача бир кайфиятни кузатаяпмиз. Бугун улар олди-қочди кинолардан анча безиб қолишган. Кўз ўнгимизда кечиб бораётган ҳаётдан, миллий урф-одатларимиздан йироқ бўлмаган бадиий тасмаларга нисбатан эса аксинча қизиқиш ортган. Буни кейинги йилларда киночилигимизда эришилган ютуқлар туфайли деб билмоқ жоиз. Кино ҳаётимизнинг бир парчаси эканлигига томошабинларни ишонтира оладиган ёш актёрларнинг етишиб чиқаётганлиги ҳам бахтимиз. Суҳбатдошимиз Юлдуз ҲАМИДОВА ана шундай истеъдодли ёш санъаткорлардан.

Юлдуз ҲАМИДОВА:

«РАҚҚОСА БЎЛМОҚЧИ ЭДИМ...»

— Юлдузхон, авваллари кўпчилик сизни ойнаи жаҳонда болаларга бағишланган кўрсатувларнинг бошловчиси деб билишарди. Кейинроқ видеоспектаклларда бир қатор роллар ижро этдингиз. Ва ниҳоят бугун кино актрисаси сифатида танилаяпсиз. Янглишмасак, кинода ўйнашни болаликдан орзу қилгансиз.

— Йўқ, бу унчалик тўғри эмас. Ёшлигимда раққоса бўлишни орзу қилардим. Шу истак мени Маннон Уйғур номидаги санъат институтига етаклаб келган. Бироқ, имкониятимдан келиб чиқиб, ҳужжатларимни актёр, драма, кино факультетига топширганман. Шунақа. Санъат соҳасини танлашимга рақсни севишим сабаб бўлган.

— Баъзан катта-кичик давраларда мухлисларингиз билан ижодий мулоқотда бўлиб турасиз. Турган гапки, бу учрашувлар асосан қуруқ савол-жавоблар атрофида кечади. Шундай пайтлари қўшиқчиликними ёки раққосаликни танлаб қўя қолмаганингизга афсусланмайсизми!

— Тўғри, гоҳо алам қиладиям. Начора? Пешонамга актриса бўлиш ёзилган экан. Лекин бўш вақтларимда қўшиқ айтиб юришни яхши кўраман. Нокамтарликка йўйманглар-у, қўшиқ айтишимдан хабардор танишларим «яхшигина овозингиз бор», дейишади. Агар бирорта мусиқали бадиий фильмга ўз қўшиқларим билан суратга тушишга таклиф қилишса, жон-жон деб рози бўлардим.

— Салбий ва ижобий ролларга нисбатан муносабатингиз қандай!

— Аввало, ҳар бир актёр ҳам фақат ижобий ролларни ижро этишни ҳоҳлайди. Аммо менинг назаримда ролларни салбий ва ижобий деб икки гуруҳга ажратиш нотўғри. Ҳар бир одамда ҳам яхши ва ёмон хислатлар мавжуд. Бировда озроқ, бошқа бировда эса кўпроқ. Биз актёрларнинг вазифамиз шуни бўямай-нетмай, бор бўйича томошабинга кўрсатиш. Қисқароқ қилиб айтадиган бўлсам, инсондан фаришта ҳам, шайтон ҳам ясамаслигимиз керак.

Ҳозирги кунга қадар суратга тушган барча фильмларда ижобий роллар ижро этганман. Фақат яқинда киноэкранларда кенг намойиш қилинган «Гуноҳ» номли янги мусиқали бадиий фильмда салбий образни ўйнадим. Бу билан жамиятимизда юз бераётган баъзи маънавий бузилишларнинг оқибатини, ёшларнинг бу йўлдан бориши хатарли эканлигини кўрсатишга интилдим.

— Юлдузхон, сизга кўпроқ қайси актёрлар ёқади!

— Талабалик йилларимда кўпгина орзу-истакларимнинг амалга ошишига гўё сиз айтган машҳур актёрлар ҳамфикр бўладигандек эди. Аста-секин ўзим кино оламига киргач, актёрлар орасида ёшлардан бир оғиз самимий сўзини қизғанадиганлари ҳам борлигини кўрдим. Аммо Мурод Ражабовнинг актёрлик маҳоратидан сабоқ олишим менинг кино жараёнига киришимга далда бўлган десам, янглишмайман. Айни пайтда ўзбек киночилигида ном чиқарган Дилором Қамбарова, Россия актрисаларидан Людмила Гурченколарнинг ижодига жуда ҳурмат билан қарайман. Яна менинг киноактриса бўлиб етишишимга яқиндан ёрдам берган Толиб Ҳамидов, у кишининг аёли Маҳфуза Ҳамидова, Арсен Файзуллаевич, Маъмур Башеков каби устозларимдан ҳам бир умр миннатдорман.

— Нимадан кўпроқ хавотирланасиз!

— Гоҳо ҳаётда қилишим керак бўладиган ишларни қилолмай қоламанми, дея қўрқаман. Кейин мен бошлаган ишни ҳеч бўлмаса, кўзимнинг оқу-қораси бўлган қизалоғим Анора давом эттирар-ку, деб ўзимга-ўзим таскин бераман.

— Ўз ҳаётий тажрибангиз мисолида айтинг-чи, актриса аёлга қайси соҳада ишлайдиган киши яхши ёр бўла олади!

— Баъзилар аёл санъаткор бўлса, турмуш ўртоғи ҳам шу соҳа вакили бўлиши керак, чунки бир-бирини яхши тушунишади, дейишади. Бу гапда ҳам балки жон бордир. Лекин энг аввало эркак киши қандай соҳада ишлашидан қатъи назар аёлини чиндан севса, уни тушунмоғи керак. Айрим оилаларда аёл санъат соҳасида, турмуш ўртоғи мутлақо бошқа касбда ишлаётганлигининг гувоҳи бўлганман. Аммо хонадон соҳиби санъатни хотинидан кўра теранроқ тушунса тушунадики, кам эмас. Бу унинг турмуш ўртоғига нисбатан ҳурмати баландлигидандир. Шу боис улар ҳаётда бир-бирини ардоқлаб яшашади.

— Юлдузхон, охирги саволимиз. Сўнгги пайтда қайси фильмларда суратга тушдингиз! Келгуси режаларингиз ҳақида ҳам қисқача тўхталиб ўтсангиз!

— Томошабинларга маълумки, ёзувчи Мирзапўлат Тошпўлатов ҳикояси асосида суратга олинган «Гуноҳ» номли мусиқали бадиий фильмнинг биринчи қисмида бош ролни ижро этдим. Бу мухлислар эътиборига ҳавола этилди. Бундан ташқари Шароф Бошбеков сценарийси асосида суратга олинган «Юзсиз» бадиий фильмида ҳам бош ролни ўйнаганман. Келгусидаги режаларим анча кўп. Юқорида айтиб ўтганим «Гуноҳ» бадиий фильмининг иккинчи қисмини суратга олиш мавсуми шу кунларда бошланиш арафасида. Насиб қилса, кузгача бу кино ҳам экран юзини кўриб қолса, ажабмас.

— Суҳбатингиз учун ташаккур.

Комил УЛУҒ.

Кимнинг фильми мафтункор

Чипталарнинг нархи бир неча баробар ошганлигига қарамай, кинотеатрларимизни томошабинлар тарк этгани йўқ. Ҳар куни бу томошагоҳлар минглаб санъат ихлосмандларини ўз бағрига олмоқда. Бир жиҳати қизиқ. Хўш, қайси кинофильмлар томошабинларга кўпроқ манзур бўлаяпти! Бу саволга пойтахтдаги Санъат саройи директори муовини Фахриддин Назаров шундай жавоб беради:

— Санъат саройимизда биргина май ойида намойиш этилган бадиий фильмларга 105 минг 213 нафар томошабин ташриф буюрган. Кейинги вақтларда ҳинд кинофильмларини ўзбек тилига таржима қилиб намойиш этиш одатий ҳолга айланди. Шунинг учунми, ҳинд кинофильмларининг томошасига келувчилар кўп. Далилларга мурожаат этадиган бўлсак, томошабинларнинг 52 фоизи ҳинд фильмларига, 28 фоизи АҚШ фильмларига, 20 фоизи эса ўзбек фильмларини кўриш учун келганлиги қайд этилган. Ўзбек кино ижодкорлари томонидан яратилаётган бадиий фильмлар ҳам ҳинд кино асарларидек мафтункор бўлишини истардик.

Мўътабар АЛИШБОЕВА,
ТошДД толибаси.

МУҚАДДАС АРМОН

ИНСОННИНГ синиқ юрагига — тиниқ кўлга тушган темир бўлагидай чўккан Армон муҳаббатдан бошланади. Муҳаббатнинг якуни битта: ё завол, ё восил. Бахтни севгига боғлайдилар. Ёлғизгина орзуси бўлган Бахтнинг бахтсизликка маҳкум эканини ҳис этиш поёни бўлиб кўринмайдими? Темир занглamaйди, хотиралар уни эговлаб турадилар. Армон — темир ўткирлашиб ханжарга, ё қиличга айланади: у ўз қинида эмас, юракнинг энг чуқур, энг нозик жойига шунчалик чўкиб кетганки, суғуриб олиб бўлмас. Юракнинг ҳар ҳаракатида бир марта уни янгидан тилади. Бечора қалб ўз қонига ғарқ бўла бошлар.

Бой хотин, сен ёмонсан, — камбағалларга уруғлик беришни истамадинг. Сен яхшисан, бой хотин, шаҳид кетганига ўн йилдан ошган бўлсада, Абдулланинг қабрига ҳар куни борасан-ку, ҳар куни супурасан-ку ўша қабрни. Абдуллани қандай севардинг! Сени бойга зўрлаб узатишди. Бой билан бир ойча яшадинг, бир ойча! Боиси камбағални севиб қолганинг эмас. Сен мансуб бўлган турмуш тарзи нафақат камбағаллар дунёсини, балки сенингдек муҳаббати улуғ бой йигит-қизларининг севгисини ҳам, тоза, пок орзу-умидларини ҳам поймол қилдирди. Муҳаббати тупроқ билан битта билъакс армон моғорлай бошлайди. Сенга саволларим бор, бой хотин. Абдулла дон олиш учун омборингнинг эшигидаги қулфни бузмоқчи бўлганида нега унга калитни ўз қўлинг билан келтириб бердинг? Қўрқдингми, барибир очади, деб ўйладингми? Нега Абдуллага ўқ узган оғайнингни ўзинг отиб ташладинг?! Ва нега сочингни юлдинг? Ҳали кўп нарсанинг фарқига бормайдиган Абдулланинг ўғлига нима учун: «Кечир мени, отангни сақлаб қола олмадим», деб ўкиндинг?

Сен севган Абдулланинг ўғли ҳам йигит етилиб, худди сендек қаттиқ севди. Уни Ҳумор унаштирилган йигит укалари билан калтаклаб кетди — муҳаббатига таҳдид солингани учун дастлабки қасосини олди. Нега, бой хотин, жони оғриган Абдулланинг ўғли учун сенинг ҳам жонинг оғриди ва сен қайғуриб малҳам олиб келдинг? Бўривой урушга кетаётганда нега нон тишлатиб қолдинг? Ахир, фақат оналар ўз фарзандларига шундай қиладилар-ку. Ёки, Бўривойнинг онаси бўлишни наҳотки шунчалик истаган бўлсанг?

Саволларим билан ярангга тегишдан қўрқмайман. Чунки сенинг яранг тузалмайди. Тузаладиган ярага тегиб кетишдан чўчийдилар. Тузалмаслиги аён жароҳатни авайламайдилар. У барибир, нима қилсанг ҳам, ўз якунига қараб бораверади. Умуман, билмоқчиманки, нега, бой хотин, Бўривойга, қачонлардир севган кишингнинг бегона ўғлига бефарқ бўлолмайсан, унга алоҳида муносабатда бўласан? Болакай: «Қишлоғимизга биринчи солдат келди!» — деб жар солганда биринчи қўрқиб кетган сен эмасмидинг?

Сен буғдой ўраётган эдинг ўшанда. Мен ишондимки, ҳақиқий муҳаббат сени халқ ичига, халқнинг орзу ва армони, қувонч ва қайғуси ичига олиб кирибди. Агар инсонга, ҳаётга севгинг шунчалик кучли бўлмаса, ё бойликнинг, ё кайф-сафонинг изидан кетардинг. Бундай қилишинг учун сенда асос бор эди. Қирғинбарот даврда ҳам ҳузур-ҳаловатда яшашинг учун пулинг етарди. Лекин муҳаббатинг шунчалик улуғ эканки, у сени қаторга олиб кирди, меҳнатни ор билмадинг.

Катта иш қилдинг: халқ учун шундай оғир кунларда бешта учоққа етгули дур-жавоҳирларингни ортиқ яшириб туришга виждонинг чидамади. Райис: «Калхўз халқи номидан раҳмат сизга, синглим!» — деди. Тилинг айланмади. Сўз айтолмадинг. Лекин нимадир демоқчи бўляпсан. Чеҳрангда кулгу билан йиғи, бахт билан армон ўртасида нима бўлса, ўша нарсани кўрдим.

Абдулла қабрига гард юққани қўймай, уни ҳар куни супуриб турган бечора хотин, айт-чи, кўксингдаги муҳаббатинг қабридан Армонни супуриб ташлай оласанми? Ёки Армонингга ҳам гард юққани қўймайсанми? Кимлардир муҳаббат ўткинчи дедилар. Бундай эмаслигини уларга ўзинг айт, бой хотин.

«Инсонга бахш этилган фазилатлар ичида энг буюги сева олиш лаёқатидир» (Нодар Думбадзе). Бу лаёқат ўзини намоён қилиш учун на ёш, на пайт пойлайди. Севги инсон ирода-сига бўйсунмайдиган ягона руҳий ҳолатдир. Унинг пайдо бўлишини фақат «чақмоқ» сўзигина ифодалай олади. Ўзгача бўлар экан, демак у режа билан амалга оширилган қатордаги ишдан фарқсиз. Севги фидойиликни сўрайди. Баъзан ўйланиб қоламан, севгини нега ўткинчи деб тушунамиз? Ўқишдан, ишдан четламаслик учун унга аҳамият бермаймиз? Севишга, севилишга вақт тополмаймиз ёки вақт ажратмаймиз? Севгига, асосий мақсаддан чалғитади деб бегонасираб, ёввойи кўз билан қараймиз? Ахир, инсоний муносабатнинг энг олий ифодаси бўлган Севгига аҳамият бермаганларни Ватанга, халққа, оилага бегонасираб қарамаслигига ишониб бўладими?! Ватанга, халққа хиёнат қилмаслик учун ўлим билан ўз севгисидан воз кечганларга таҳсин! Севги ҳам Ватан, халқ тушунчаларидай юксак эмасми?! Севиш — фақат ўз Ватани, ўз халқи учун эмас, балки барча Ватанлар, барча халқлар учун қайғуришдир. Аксинча изоҳлаш кенг маънодаги худбинликка олиб келади. Ўқиймиз, ишлаймиз, севишга вақтимиз йўқми, демак, ўзимизни худбинликка тайёрлаяпмиз. Келажакка маълумоти, билими юксак, жамиятнинг юксак поғоналарига кўтарилиш учун меҳнат қиладиган олий худбин бўлиб борамиз.

Ҳаёси зўр қиз — Ҳумор, севгига кечикдинг. Энди Армонингнинг қўнғироқларини девор оша кўзинг билан эшитасан. Эринг чақирди, уйга кир, кечикма. Лекин билиб қўй, севиш учун кечикмайдилар...

Хатнинг ярми қўлингда қолди. Бир қиз Армонингнинг ўртасидан қилич билан чопиб ташлади гўё. Иккига бўлинган Армонингнинг ҳар бир палласи умрбод оғрийди энди. Бу Армоннинг бир бўлаги — урушда шаҳид бўлган севганинг, иккинчи бўлаги — қурилган турмушинг.

Тўғри айтасан, ёлғон, Армон ҳам бедарак йўқоларканми? Кўп бўлса, руҳинг коинотига, юрагинг қуёшига йўқолгандир-да. Лекин ўзинг айт, сенинг нечта армонинг бор? Ҳаётингдаги энг улуғ армон қайси бири? Уруш Армонингга умр бахш этгани ростку. Балки уруш ростдан ҳам муҳаббатингни бевага айлантирар. Лекин сен барибир ҳаётга содиқ қоласан; ҳаётни яхши кўрасан-ку!

Армон муқаддас! Инсон иродаси унинг мутесига айланмасин. Лекин, Ирода Армонни тан олмайди демоқчи эмасман.

Армон Ироданинг мускулидир. Ишонмасангиз, Бўривойнинг ўзи айтсин.

Бўривой, севги армони қутлуғдир; инсоннинг руҳини, маънавиятини ҳар хил чиркинликлар тозалайди, юксалтиради: киши умрига энг оғир уруғдир. Уни сен каби кўтаролганларгина бахтлидирлар. Ана шу бахтсизлигинг билан Бахтлисан, Бўривой!

Уруш, наҳотки менинг умримга ҳам аралашдинг? Бунга йўл қўймайман. Шундай дейману, баъзан ҳайрон қоламан: сенга қарши нима қиляпман ўзи? Наҳот шунчалик майдалашиб кетганманки, Тинчлик деб қайғуришга, Тинчликни севишга вақт тополмасам?

Ахир, **«Кимнинг фарзанди эканлигимни унутмасликка»** (Чингиз Айтматов) мажбурман. Тўғриси, шовқинли шаҳарда кундалик икир-чикирлар юкидан буни унутиш жуда осон. Озгина лоқайдлик, озгина бефарқлик бўлса, бас. «Армон» фильми менга кимнинг фарзанди эканлигимни, халқимнинг кечмишини яна бир карра қаттиқ эслатди.

Унутилган юрагимизни моғорлардан тозалаш учун, йиллар Армони билан оғриган қалбимизни, туйғуларимизни асраб-авайлаш, сақлаб қолиш учун бизга ҳали жуда кўп ана шундай ўзбекона «Армон»лар керак. Зеро, ҳаёт қадрини Армонлар билан ўлчайдилар. Лўли қизнинг хуш фолларида, чойхоначи боланинг ўзи ҳам ишонган ширин ёлғонларида, Бўривойни пинҳона севиб қолган қизчанинг мурғак муҳаббатида ва уларнинг атрофидаги ҳар бир кишининг умрида ҳаёт қадрини ўлчашга лойиқ ана шундай муқаддас Армонларни кўрдим.

Салим АШУР.

Суратга олиш арафасида

БАЙРАМГА СОВҒА

Ниҳоят ўзбек киночилари ўртасида ҳам ижодий рақобат бошланди. Бунга кейинги йилларда пайдо бўлган қатор киностудиялар сабаб бўлаётир. Жумладан, «Киноактёр» ижодий уюшмасида ҳам кўплаб янги фильмлар яратилмоқда. Айни пайтда ёш, истеъдодли кинорежиссёр Анвар Нурматов суратга олишга тайёрланаётган янги бадиий фильм «Қалб жароҳатлари» деб номланган. Фильм матни афсонавий, тарихий мавзуда ёзилганлиги қувончли ҳолдир.

— Бу бадиий фильм биз яратмоқни ният қилган «Ўзбегим» кинотрилогиясининг биринчи сериясидир. Кейинги икки серияда ҳам алоҳида сюжет чизиғи бўлишига қарамай, улар аввалги фильмларнинг мантиқий давоми ҳисобланади, — дейди фильмнинг сценарий муаллифи ва режиссёри Анвар Нурматов. — Ишни бошлаб юбориш учун бизда ҳамма шарт-шароит етарли. Ҳозир ролларга муносиб деб топилган актёрлар қадим тарихимизни янада яхшироқ ўрганишаяпти. Муқаддас китоблар мутолааси ҳам эсимиздан чиқмади. Мақсад ўтмиш ҳақида маълум бир тасаввурга эга бўлиш.

Шуниси қувонарлики, фильмни суратга олишда Оҳангарон шаҳрининг ижарадаги шифер заводи бирлашмаси ҳомийлик қилмоқда. Оҳангарон шаҳар ҳокимлиги ҳам ушбу савоб ишни ҳар томонлама қўллаб-қувватламоқда.

«Қалб жароҳатлари» бадиий фильмида таниқли санъаткорлар билан бир қаторда ҳали кўпчиликка номи нотаниш бўлган ёш актёрлар ҳам суратга тушишади. Бош ролни чимкентлик ўзбек йигити, каратэ бўйича 3-Дан қора белбоғ соҳиби Баҳодир Расулхўжаев ижро этади. Бундан ташқари Ўзбекистонлик ва қардош республикалардан каскадёрлар фильмда суратга тушишга таклиф қилинган. Саудия Арабистони, Туркия ва Ҳиндистон киночилари билан ҳамкорликда ишлаш ҳам кўзда тутилган.

«Қалб жароҳатлари» бадиий фильмининг ижодкорлари уни жумҳуриятимиз мустақиллигининг икки йиллиги кенг нишонланадиган муборак айём кунларига суратга олиб улгуришга аҳд қилишган.

(Ўз мухбиримиз).

«Киноактёр» ижодий жамоаси шу кунларда халқимиз дидига мос, ранг-баранг фильмлари билан танилаётган бу уюшма, ёзги суратга тушириш мавсумини бошлаш арафасида. Сиз суратда кўриб турган актёрлар жамоаси режиссёр Фарҳод Ҳайдаров раҳбарлигида эртанги кун ишларини режалаштирмоқда. Бу уюшма жонкуярлари яқин кунлар ичида сиз томошабинларга ўзбек миллий киноларидан «...Одамлар борки», «Гуноҳ» фильмининг 2-қисми, шунингдек, «Тожмаҳалдаги севги» номли бадиий мусиқали фильмларни тақдим этиш ниятидалар.

ТОНГ ОТМОҚДА

«ТОНГ ОТГУНЧА» БАДИИЙ ФИЛЬМИНИ КЎРИБ

Ватан деганда ўзбек аввало нимани тушунади? Киндик қони томган ерни. Ҳоҳ бу ер гиёҳ унмас чўлу биёбонлар бағридан бўлсин, барибир, у билан фахрланади. Янаям торроқ маънода олсак, у бола-чақалари йиқилиб-сурилиб катта бўлаётган бир туп-икки туп ўрик, олма-анор дарахти ўсган пастаккина ҳовли-жойини Ватан деб билади. Булар албатта тор маънода тушунилганда...

Истеъдодли режиссёрларимиздан Юсуф Азимов суратга олган «Тонг отгунча» бадиий фильмида ана шу Ватан туйғуси устиворлик қилади. Фильм бош қаҳрамони Искандар ота (Ўзбекистон халқ артисти Пўлат Саидқосимов) ўзидан давр ўтгач, фарзандларига уйим, ерим деса арзигулик жой қолишини истайди. Мақсадига эришиш учун етти қути пилла боқиб беришга ҳам рози бўлади. Воқеалар ривожи бир парча тошлоқ ер илинжида сўнгсиз заҳматларга бош эгган оила ташвишлари билан бошланади. Фильмнинг биринчи ютуғи аввало танланган мавзунинг ҳаётийлигида.

Миллийлик жозиба бахш этиб турмаган ҳар қандай асарнинг келажаги йўқ. Бу ҳақда жуда кўп айтилди ва ёзилди. Кейинги тўрт-беш йил ичида ўзбек кино ижодкорлари томонидан ўндан зиёд бадиий фильмлар яратилиб, улар томошабинлар эътиборига кенг ҳавола этилди. Тан олиб айтишимиз кераки, бу киноларнинг аксариятида акс этган воқеалар деярли бизнинг турмуш тарзимизга ёт. Жой ва қаҳрамонлар номини ўзгартириб, бу Молдова ёки Россия киночиларининг маҳсулоти (мисол учун «Нажотсиз қотиллик», «Бўрилар» бадиий фильмларини айтишимиз мумкин) десак-да, эътироз туғилмайди. «Тонг отгунча» киночилигимиздаги айни ана шу кемтикни тўлдирганлиги билан кўнгилга таскин беради.

Кўпчилик яхши эсласа керак. Гуржиларнинг «Биринчи қалдирғоч» деган ажойиб фильми бор. Ундаги воқеа оддий. Илк футбол жамоасининг тақдири ҳақида ҳикоя қилиш, кўрсатиш. Лекин шу битта воқеа орқали бутун бир халқнинг ўзига хос феъли маҳорат билан «чизиб» берилади. Кинодаги бир ҳолат сира кўз ўнгимдан нари кетмайди. Гуржи футбол жамоасини доғда қолдирган инглизлар ўз кемаларига ўтириб, йироқларга сузиб кетишаяпти. Соҳилда қолган мағлублар кўзларида милт-милт ёш топталган орномус учун олинажак қасос кунига умид қилганча мўлтираб туришибди. Агар шу кино муваффақиятли чиқмаганда эди, шубҳасиз, унинг ижодкорлари ҳам қон йиғлаган бўларди, деган фикр кечади хаёлимдан. Бундан хулоса чиқаришимга сабаб эса, худди шу кино боис гуржи халқининг руҳияти билан озми-кўпми танишганлигим.

Юсуф Азимов ҳам ўз фильмида бошқа бир халқ ҳаётида учрамайдиган ноёб топилмаларни суратга олишга ҳаракат қилган. Ҳовли этагидаги каллакланган тутга бойқуш келиб қўниши бахтсизликдан нишона деб таъбир қилиниши ёки ҳушсиз ётган Фаридани (артист Мая Носирова) даволаш мақсадида Азаматнинг (артист Бахтиёр Назаров) бўри овига бориши шулар жумласидандир.

Пилланинг нима эканлигини жаҳон билади. Аммо уни етиштириш машаққатлари ҳақида бундай деб бўлмайди. Пиллакор ўзбек чеккан заҳмат, аянчли меҳнат, дардли лавҳалар орқали фильмда тўла-тўкис очиб берилган.

Қир-адирларнинг тароватi, пурвиқор тоғларнинг кўрки, ўшшайган қояларнинг важоҳати воқеа ва ҳодисаларга уйғунлаштирилган ҳолда тасвирга туширилган. Табиати ранг-баранг бўлган азим юрт одамларининг феълидаги вазминлик асар қаҳрамонлари ҳатти-ҳаракатида ўз ифодасини топади. Искандар ота ва Азамат Жумабек раис (артист Абдуҳамид Ғафуров) ва унинг ўғли Мажид (артист Ўктам Муҳаммадкаримов) ларнинг ҳақорати ҳаддан ошиб кетганда ҳам лом-лим демайдилар. Ўзбекнинг сабр косаси катта. Лекин буни синаб кўришга қизиққанлар охир панд ейишади. Сабр-косасидан тошган ғазаб золимларни ҳалокат қаърига ғарқ қилади. Фильм пировардида Жумабек раис ва унинг ўғли қилмишларига яраша жазо олишади. Тўкилган қон яна қонни чақираверади. Искандар ота гуноҳга ботиб яшай олмаслигини тушунади. Ўша тунда елкасига милтиқни олиб, тоққа жўнайди. Эртаси куни уни қуролсизлантиришга ҳаракат қилган миршаблардан бирининг отган ўқи отанинг алғов-далғов, фожеаларга лиқ тўла ҳаётига якун ясайди. Ана шу лавҳада биз миллийлик деб атайдиган бир унсур ярқ этиб кўринади. Искандар ота ўзбек, мусулмон фарзанди бўлгани учун ҳам ўз жонига қасд қилолмади. Гарчи буни жуда-жуда истаса ҳам. Чунки Исломда ўз жонига қасд қилиш кечирилмас гуноҳ ҳисобланади. Мукаммал асар дунёга келиши учун ана шундай икир-чикирларга ҳам катта эътибор бериш керак.

Кинодаги баъзи жузъий камчиликлар тўғрисида ҳам тўхталмоқни лозим, деб билдик. Фильмда хўроз уриштириш лавҳаси тасвирга олинган. Шу ерда хўрозбоз ва ишқибозларнинг ташқи кўринишида табиийлик етишмайди. Зийрак томошабин уларни атайин суратга туширишганини сезиб қолади. Зўравон Мажиднинг таъзирини бериб қўйиш ниятида уйдан чиқиб кетган Рустам (артист Аъзам Шокиржонов) дом-дараксиз йўқолади. Турмушнинг аччиқ-чучугини кўп татиган ота уни сабр ва бардош билан кутади. Орадан бир ҳафта ўтади. Охири ночор раиснинг эшигини тақиллатиб боришга мажбур бўлади. Раис билан учрашиб, шуни аниқлайдики, (гарчи раис Рустамнинг қаердалигидан бехабарлигини айтса ҳам) ўғли энди қайтиб келмайди. Қўли калта одам эмасми, дардини ичига ютади. Бу нохуш воқеани оиланинг бошқа аъзолари ҳам бирдек «совуққонлик» билан кутиб олиши, бироз эришроқ туюлади. Шу ўринда ҳеч бўлмаса, онаизорнинг изтироблари кенгроқ планда кўрсатилиши керак эди. Бу фикрларимиз ижодкорларнинг келгуси катта ишларига асқотади, деб ўйлаймиз.

Фильмда бир қатор таниқли санъаткорлар билан бирга ёш актёрлар ҳам роллар ижро этишган. Улардан икки нафари — Мая Носирова ва Бахтиёр Назаровларнинг ижроси, айниқса, ҳаётийлиги билан ажралиб туради. Ҳар икки актёрнинг эркин, ўзига нисбатан ишонч билан ҳаракат қилиши уларнинг келажагига умид уйғотади. Улар ижросида томошабинларнинг юрагида қоладиган кўплаб образларни кутишга ҳақлимиз.

Қисқаси, «Тонг отгунча» бадиий фильми бизга мерос бўлиб келаётган эски қолипларга сиғмаслиги билан қадрли. Энг муҳими, қаҳрамонлар ўзбекча фикрлашади. Ота ва фарзандлар ўртасидаги муносабат самимийлиги, ўзбеконалиги билан қувонтиради кишини. Шарқда ҳамиша катта ва кичик ўртасида ижобий маънодаги чегара бўлган. Фильмда ана шу чегара кўзга оловдек ташланиб туради. Демак, кино соҳасида ҳам ўзликка томон илк қадамлар қўйилмоқда. Бу эса ўзбек киноси ҳайтида янги давр бошланганидан далолатдир.

С. РАУПОВ.
«Туркистон» мухбири.

ҲАР ТУҒРИДА

АКТРИСАНИНГ ЯНГИ ҚИЁФАСИ

Кейинги пайтларда таниқли ҳинд актрисаси Жухи Чавла ҳақида турли-туман фикрлар пайдо бўлмоқда. Узоқ вақт ўзи тўғрисида яхши тасаввур уйғотиб келишга интилган бу аёл қиёфасида такаббурлик яширинган экан... Актриса билан шартнома имзолаган режиссёрлар эндиликда янги қиёфадаги Жухи Чавладан кўнгиллари тўлмай, норози бўла бошладилар. У билан бир марта ишлаб кўрган режиссёрлар иккинчи сафар биронта ҳам фильмга таклиф этмасликка онт ичдилар. Чунки у бор жойда ҳамма вақт иш чаппасига кетади. Актрисанинг котиби Субҳаш айтишича, «Жухи Чавла кино оламида Шридеви ўрнини эгаллаш ниятида». Бу актриса кинода фақат обрўли актёрлар билан суратга тушишни хоҳлайди. Шунинг учун ҳам бир неча фильмларда «Юлдуз»лар тоифасига кирмаган актёрлар билан суратга тушишни истамади. Оқибатда...

Жухи Чавланинг бундай панд бериб юриши охир-оқибат яхшиликка олиб бормайди. Хўш, бундай вазиятда у нима қилиши керак! Бизнингча, ҳамма каби енг шимариб ишга киришиши, ўз мавқеини мустаҳкамлаш учун кимлар билан ишласа, ўшаларга ёқишга ҳаракат қилиши лозим. Акс ҳолда кино оламидан четга чиқиб қолиши ҳеч гап эмас.

МУАТТАР тайёрлади.

ФАВҚУЛОДДА истеъдод эгаси бўлган Фитрат бу мақоласида асосий эътиборини мумтоз шеъриятимизга қаратган. Адабиётимизнинг бой тарихини таҳлил этиб, унинг миллий руҳимизга мос келмайдиган, тарихий маданиятимиз ривожига тўсиқ бўладиган томонларига ўзининг холис муносабатини билдирган.

Албатта, Фитрат қарашларида баҳсли ўринлар ҳам бор. Асосий гап, бунда эмас. Энг муҳими, 1919 йилда ёзилган бу мақоланинг ўзлигимизни англаётган, мустақиллигимизни тушуниб етаётган ушбу кунларда ҳам ўз қадр-қимматини йўқотмаганлигидир.

Абдурауф ФИТРАТ

ШЕЪР ВА ШОИРЛИҚ

ШЕЪР ва ШОИРЛИҚ деган сўзлар бизда янгиғина бир нарса эмас. Турк улуси ўз борлиғини очунға кўрсатгали шеър ва шоирлиқни билибгина келганлар. Ҳар ким ишонадирким, турк улусининг борлиги ва маданийлиги араб келгач бошланмағон. Турклар Олтой теграсинда маданият қуруб, ҳукумат ясаб тинчгина яшаб турғонда арабларнинг Арабистондаги ҳолларини, эҳтимолким, ўзлари ҳам билмас эдилар. Маданий бир улуснинг шеърсизлиғин сўйламак эса гапуруб турғон бир кишининг жонсизлиғина ишонмоқ каби кулунчдир. «Турклар мусулмонлиқдин бурун ҳам буюк маданий донгли бир кун кечирганлар». Мана сўзни қабул қилдиқми, «туркларнинг мусулмонлиқдан бурун ҳам шеърлари, шоирлари, адабиётлари бор эди» демакдан ўз бошимизни қутқара олмаймиз. Ўзбек, тотор, қирғиз, туркман орасинда турк оди каби унутилмас бир йўсунда бу кунгача яшаб келган чўбчаклар, маталлар, эртаклар, ўлан ва лапарларнинг ҳар бирини эшитиб юрамиз. Туркман, қирғиз элларидаги наврас[1] кишилари, кичкина болалар, ўқуб ёзув билмаган халқун қизларининг, сўз усталикларини боримиз билиб турамиз. Мана шунларнинг ҳар бири турк эски адабиёт мадрасасиндан тушуб қолғон баҳоли тошлардан бошқа бир нарса эмасдур. Улус ора оғиздан-оғизга айланиб юрғон чўбчаклардан яхшиғина онглашилурким, турк эски адабиёт мадрасасинда севги ва ошиқдан бошқа фалсафа, ҳикмат ва аҳлоқдан ҳам кўб нарсалар бор экан.

Эсиз, минглярча эсизким, араб келгани сабабли эски турк адабиётининг буюк ва баҳоли излари сўлинди, йўқолди, кетди. Зийрак, тиришган, чидамли, онгли, ҳар ишнинг кетини тушунган араблар қайси ўлкани босиб олғонда энг кўб шул ўлканинг эски дини, эски тили, эски битиклари, эски изларини (асарларини) битирурга тушар эдилар. Биз турклар, араб босқуни билан ўз ҳарифларимиз ва ўз ёзувимизни йўқотғондан кейин ўз адабиёт ва шеърларимиздан ҳам ойрилишимиз табиий эди.

Мана шул ойрилиш сабабли кўб кераклик нарсаларимизни йўқотдиқ. Эски адибларимизнинг шеър ва шоирлиқ тўғрисида қандай ўйлари, қандай қарашлари бор эди, бунларни билмаймиз. Бунлар йўқолғон, қўлимиздан чиқғондир. Эски турк адабиёти тўғрисида очиқ ва етарлик билгиларимиз йўқдир.

Адабиётимизнинг иккинчи бўлуми мусулмонлиқдин бошланадир. Адабиётимизнинг бу бўлуми учун керак бўлғон негизлар ва тамалларни бизга Эрон орқали араблар юборганлар. Биз мусулмонлиқдан сўнг адабиёт йўлларини яручилиқдан[2] сира қутула олмағонмиз, адабиёт йўлларинда энг катта ҳунаримиз, кўбрак эронларга, ундан кейин арабларға иярмак бўлғон. Адабиёт йўлларидаги бу иярачилигимизнинг кўзга кўрунур ерларини чизиб ўтайлик.

Сўнгги араб адиблари шеърни «каломи мавзун муқаффаи» дея таърифи қила эдиларким, «вазнли, қофияли гап» демакдир. Бизнинг шоирларимиз ҳам шеърни шул бино билан қабул этдилар. Шунинг учундирким, «вазн» ва «қофияси» бўлғон турли маъносиз сўзларнинг шарафина ишонғон сайин шеърнинг ҳақиқатидан узоқлашиб қолдилар. Еттисаккиз сўзни белгили бир «вазн»да тизиб кетинда белгили бир сўзни «қофия» қўймоқ билан шеър орасинда ердан кўккача ойирма бордир. Шеърда кишиларнинг қонини қайнатғучи, сингирларини[3] ўйнатғучи, миясини титратғучи, сезгусини қўзғатғучи бир куч, маънавий бир куч бор. Шундай бир кучи бўлмағон сўз вазн ва қофияси бўлсун «шеър» бўла олмайдир.

Юқорида дедикким, шеърни «вазнли, қофияли сўз» деб таъриф этганлар. Арабнинг сўнг адиблари дейдирлар: бу сўз тўғридир. Арабнинг ясама шоирлари бўлғон мантиқ илмлиси шеърни шундай ёнглиш йўлда таъриф қилғонлар. Арабларнинг чин ва табиий шоирлари бўлғон жоҳилият[4] шоирлари эсалар шеърни бу маъно билан онгламоғон эдилар. Тарихи Исломни ўқуғон мактаб болалари ҳам биларким, араблар Қуръон оятларина қарши «ҳуна ковлу шоир» (бу шоир сўзидир, шеърдир) деган эдилар. Қуръон ҳам «Ва ма ҳува биқавли шоир» (бу шоир сўзи эмас, шеър эмас) деб сўзларни қайтарғон эди. Табиий шоир бўлғон жоҳилият шоирлари шеърни «вазн» ва «қофия»ли сўз деб билган бўлса эдилар, «вазн» ва «қофия»си бўлмағон Қуръон оятларини «шеър» демас эдилар. Биз ҳам шеърни «вазн», «қофия»дан иборат билиб турғонча чин шеърға яқинлаша олмаймиз. Оталаримиз қилғон каби «шароб, жом, хумор, ҳол, хат, қош, кўз, гул, булбул» сингари ўн-ўн беш сўзни белгили «вазн» тизиб «ол, ҳол, хол» каби сўзларни «қофия» қилармизда, ўзларимизни шеър ёзғон атаб ўтуб кетармиз. Ҳолбукким, шеър бошқа, «қофия» билан «вазн» бошқадир. Ўйла эса «шеър» надир?

Биламизким, ҳар биримизда жон ва онгимизни теграмиздаги нарсалар ва ҳодисалардан чорландуруб (хабар бериб) турғучи «беш сезгич» (ҳавоси хамса) бордир. Жонимиз шул беш сезгич орқали дунёнинг ўз теграмизга эришкан нарса ва ҳодисаларни билиб тура ва ҳар бирисиндан қайғу, севинч, қўрқув, қизиш, қайнаш каби сезгу ва туйғулар оладир. Қишнинг қорли, совуқ бир кунида йиртиқ чопонли кўк бетли, оқ соқолли бир тиланчи бобонинг ўрнида йиқилиб қолғонини кўрганда юрагимиз сезгусиз қолармиз?

Шундаёқ ёпёлғуз бу йўлда бир кишининг яраларига ўралиб, қонларига бўялиб ётқон гавдасини кўрганда ҳар ким ўзига яраша бир нарса сезар: бири буюк бир қўрқув билан ўлукни қўюб қочар; бири ўлукнинг бошига туруб унинг ҳолига йиғлар, бири чуқир қазиб кўмар; бири эса ул ярали гавдани кўргач қони қайнаб кетар. Бу ишни қилғон виждонсиз йиртқичларни топуб ўлдурмак учун ҳар ён чопар. «Шеър» юрагимизда ҳосил бўлғон ана шундай сезгиларни ҳунарлича сўзлар билан бошқаларнинг юрагига ўткармакдир. Шоир теграсидаги нарса ва ҳодисалардан олдиғи сезгиларни ҳунарлича (хидматкорона) сўзлар билан бошқаларға ўтказмакчи бўладир. Кишининг юраги қанча «сезағон» (мутахассис) эса шунча яхши шоир бўлар. Шоирлик учун юракда бир сезгу ва у сезгуни ҳунарлича сўзлар билан бошқаларға ўткаргучи бир куч керакдир. «Қофия» билан «вазн»нинг эса шеърнинг ҳақиқатиға таъсири йўқдир. Бир неча кишилар шеър учун «ҳунарлича сўзлар»нинг ҳам тегишлигини инкор қилалар. «Шеър юракдаги сезгу тўлқунларини сўз орқали ташқарига тўкмакдур» дейдирлар. Бу қараш бир оз ифротдир». Шеърнинг бир санъат бўлғонлиғини қабул эткундан кейин бу қарашнинг аҳамияти қолмас, айниқса, биз каби «чин шеър ва санъат» очунидан узоқлашғонлар эсимизга келган ҳар сўзни «юракимиздаги сезгу тўлқунлари» гумон қилиб ташқарига ота берсак, тангри кўрсатмасун, ўқучиларимиз қочарға йўл тополмай қоларлар...!

Шеър икки турлидир: «манзум шеърлар» (тизим шеърлар), мансур шеърлар (сочиқ шеърлар). Тизма сўзлар билан шеър сўйламак бўлғони каби сочиқ сўзлар билан ҳам шеър сўйламак бўлар. «Сочиқ шеърлар» (мансур шеърлар) учун «вазн» ва «қофия»нинг тегишлиги бўлмас, ҳам сўзларнинг ҳунарлича (санъаткорона) бўлиши тегишдир.

«Вазн» билан «қофия»нинг шеърга таъсири йўқдир. «Вазн» ва «қофия»си бўлмаған кўб «шеър»лар бўлғони каби «шеър» бўла олмағон вазнли, қофияли сўзлар ҳам кўбдир. Шеър юрак сезгуларини кўрсатмакдир. Вазн ва қофия эса сўзнинг «безаги» (зийнати). Юракимиздаги сезгуларни тасвир этмакчи бўлсак қофиясиз, вазнсиз бир шеър (сочиқ шеър) ёзармиз. Шеъримизни безамакчи эсак вазнли, қофияли шеър (тизма шеър) ёзармиз. «Вазн» ва «қофия» юракимиздаги сезгуларимизни тасвир эта олмайдир; сезгуларимизни тасвир этувчи сўзларимизни безайдир (зийнат берадир). Сезгуларимизни бошқаларға ўткармак учин айтилгуси сўзлар вазнли, қофияли бўлғонда музика оҳангини бериб турлар, шунинг учун қулоққа ёқмайроқ келадир...

Энди мусулмонлиқдан сўнгра турк шоирларининг қабул этдиги «вазн»га боқайлик. Турк шоирларининг мусулмонлиқдан сўнгра қабул қилғон «вазн»лари тубда араб вазнидир. Эронлилар бу вазнни араблардан қабул этиб олғондан кейин ўз тилларининг ўйинлиқ ва нозли руҳиға кўра ўзгартдилар. Ислоҳ этдилар. Бу кун бизнинг орамиздаги «вазн» шакли эронлилар томонидан ўзгартилган вазндиркм, араб вазниндан бир оз ойирмаси бордир. Дунё саҳнасида ияру тақлидин рўлин ҳеч бир миллат биз турклар каби адо эта олмоғондир! Биз қайси бир миллатнинг қайси бир нарсасига тақлид этмоқчи бўлсақ ўзимизнинг миллий руҳимизга қарамасдан тақлид этамиз. Араблар қайси бир улусдан қайси бир сўзни олғонда ўз шеърларига кўраб узуб олғонлар. Бир арабни ўлдирсангиз «Питрағрад, Питрсбурғ» демайдир, «Битржрад, Битрсбурғ» дейдир. «Франсик» демайдир, «Афранж» дейдир ва шундай қилиб ўз тилининг истиқболини сақлағон бўладир. Арабларға иярмак билан махтаниб юрғон бизлар эсак арабнинг бу яхши қилиғина бутун қарши кетамиз...

Ҳолбукким, эрон вазни билан туркча шеър ёзиб турк улусиға ўқутмоқ мумкин эмасдир.

Форсча дунёнинг ўйноқ ва нозли сўзлариданидир. «Вазн» чанбаринда тиётру саҳнасиндаки қизлар каби ўйнаб турадир. Турк сўзи эса оғир, виқорли гавдалидир, «мафоъийлун, мафоъийлун» чанбаринда ўйнаб турмоқ нари турсин, кира олмайдир, сиғмайдир. Эрон вазнида туркча шеър ёзғонлар икки зарарли ишқа мажбур қоларлар. Биринчиси, шеър орасинда кўбрак арабча сўзлар киргузалар. «Мафоъийлун» вазнина туркча сўзларданғина тўлдура олмайлар. Иккинчиси, «вазн» роияси билан туркча сўзларнинг гавдасини бузарлар. Эрон вазнида шеър айткон бутун турк шоирлари шул икки касалға тутулганлар, бирортаси ҳам қутула олмағон...

Туркча сўзларнинг гавдасини бузмай олмоға энг кўб тиришкан шоир Навойидир, Навойининг шеърларинда бузулғон сўз оз кўрунадир. Демак, Навойи ҳазратлари бу ишнинг совуқлиғини онгламиш, бироқ ўзини бутун қутқара олмамишдир...

Мана шунинг учундиркм турк шоирлари ўз шеърларини турк кўбчилигига мақбул қила олмағонлар, ўзлари туркча айткан шеърларининг совуқлиғини кўргач форсча ёза бошлағонлар[5]...

1. Наврас — янги ўсиб келаётган, ўспирин.
2. Ияру — эргашмоқ.
3. Сингир — пай.
4. Жоҳилият — исломгача бўлган давр
5. Мақола матни қисқартириб босилмоқда.

Нашрга тайёрловчи: Жўра ХУДОЙБЕРДИЕВ.

Соғлом авлод — Ватан келажаги

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши қошида армияга чақириш ёшигача бўлган ва чақирилувчи ёшларни соғлом камол топтириш бўйича идоралараро мувофиқлаштириш кенгаши бор. Яқинда Фарғона шаҳрида унинг навбатдаги кўчма анжумани бўлиб ўтди. Унда Фарғона вилояти ҳокими Мирзажон Исломов, мувофиқлаштириш кенгашининг аъзолари, шунингдек, Фарғона вилоят, шаҳар ва туман ҳокимларининг муовинлари, халқ таълими ва соғлиқни сақлаш бошқармаларининг мудирлари, туман марказий касалхоналарининг бош шифокорлари, вилоят, шаҳар, туман мудофаа ва ички ишлар бошқарма бўлимларининг бошлиқлари, жисмоний тарбия ва спорт қўмиталарининг раислари, суд ва прокуратура ташкилотлари раҳбарлари иштирок этдилар. Анжуман қатнашчилари мактаб ёшидаги ўсмирлар ҳамда ҳарбийга чақирилувчи ёшларга кўрсатилаётган тиббий хизмат ва уларни соғломлаштириш ишларининг жойларда қандай ташкил этилгани билан яқиндан танишдилар.

Вилоятда доимий чақириқ тиббий нуқталари бўлиб, уларда врач-мутахассислар, ўрта тиббий ходимлар йил бўйи узлуксиз хизмат кўрсатишмоқда. Барча чақириқ нуқталари зарур тиббий асбоб-анжом, жиҳозлар билан таъминланган. Бу чақириқ тиббий ҳайъатлари фаолиятида талабчанлик, масъулият ошганлигини кўрсатади. Бироқ, бу ҳали талаблар даражасида эмас. Сабаби, хизматга яроқсизлиги туфайли ҳарбийдан қайтаётганлар ҳам учраб турибди.

Вилоятда халқ таълими, мудофаа ишлари бошқармаси, жисмоний тарбия ва спорт қўмитаси, «Ватанпарвар» жамияти бўлимлари билан биргаликда умумтаълим мактаблари, ҳунар-техника билим юртлари ва болалар ҳамда ўсмирларнинг спорт мактабларида ҳам жисмоний тарбия ва спортнинг оммавийлигини ошириш ва ривожлантириш борасида бир мунча ибратли тадбирлар амалга оширилган. Чунончи, халқ таълими бошқармасига қарашли спорт мактабларида 4 спорт устаси, 52 спорт усталигига номзод, 117 та 1-разрядли спортчилар, 3417 та оммавий разрядли моҳир ва чаққон спортчилар тайёрланган. Фарғона, Марғилон ва Қўқон шаҳарларида бу соҳада олиб борилган ишларни республикамизнинг бошқа вилоят ва шаҳар, қишлоқларида ҳам кенг амалга оширмоқ лозим.

Анжуманда кенгаш раиси, Ўзбекистон Республикаси соғлиқни сақлаш вазири Шавкат Каримов нутқ сўзлаб, шундай деди:

— Охирги икки йил мобайнида аҳолига тиббий хизмат кўрсатаётган муассасалар тизимини қайтадан кўриб чиқиб, улар учун қулай ва мақбул бўлган янги йўналишдаги муҳофазалаш муассасалари, яъни амбулатория-поликлиника хизматини яхшилаш, бу ерларга энг тажрибали, билимдон мутахассисларни жалб этиш, кундузги шифохоналар ташкил қилиш ишларини жадаллик билан олиб бораяпмиз. Ҳозирги кунда республикамизнинг деярли барча вилоят ва йирик шаҳарларида ана шундай поликлиника ва бўлимлар ўз фаолиятини бошлаб юборди. 7 ёшдан 18 ёшгача бўлган болалар ва ўсмирларни мунтазам равишда тиббий кўрикдан ўтказиш ва уларни соғломлаштириш ишлари билан шуғулланиш йўлга қўйилди. Зеро, ёшлар қанчалик соғлом ва бақувват, баркамол ва етук бўлса, Ватанимиз шунчалик қудратли ва бой бўлади. Шунинг учун барчамиз биргаликда бу улуғ мақсадлар йўлида ҳаракат қилмоғимиз, соғлом авлодни тарбиялаб, вояга етказмоғимиз лозим.

Анжуман қатнашчилари муҳокама қилинган барча масалалар бўйича кенгайтирилган қарор қабул қилдилар. Шунингдек, таклиф ва мулоҳазалар асосида Ҳамкорлик дастурининг лойиҳаси ҳам қабул қилинди.

Искандар РАҲМОН,
Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги армияга чақирилувчи ёшлар бошқармаси етакчи мутахассиси, истеъфодаги тиббий хизмат подполковниги, Қуролли Кучлар фахрийси.

Вой мазза-ей! Болаликка бир зум қайтсанг, айниқса таътил маҳал вақтларга бир қўниб ўтсанг...

Ёз. Ҳадемай чилла киради. Биз катталар қуёшдан қочиб, соядан зўрға паноҳ топамиз. Болалар эса — бир ҳовуч сувли жой бўлса-да, шўнғиб чиқиш учун шошиладилар. Тобланишади сўнг қуёшда. Ана шу дамлар айниқса болаликка қайтгинг келади. Сувни шалоплатиб, қийқириб ўйнаб, кулиб мазза қилгинг келади.

Сурхондарёда бир ер бор. У Сурхон дарёсининг нақ қирғоғида қад тиклаган «Пахтаой» соғломлаштириш масканидир. Термиз пахта тозалаш заводи ишчилари фарзандларининг севимли манзилига айланган у. Завод раҳбарияти ўғил-қизлар ёзги таътилларининг мароқли ўтиши учун барча шарт-шароитлар яратишган. Бассейн, ўйин қурилмалари, спорт майдончаси — бари-бари болаларнинг хизматида. Тарбиячилар турли тўгаракларда иш олиб боришяпти. Хуллас, болакайларнинг зерикишга вақтлари йўқ.

Сиз ушбу суратда «Пахтаой»лик болаларни тарбиячилари билан кўриб турибсиз.

И. ХЎЖАЕВ тасвирга туширган (ЎзА).

Газета саҳифаланаётганда:

БУҒДОЙ ЎҒРИЛАРИ

Қашқадарёнинг бепоён ғаллазорларида соҳибкор деҳқонлар мустақил республикамизнинг донга бўлган эҳтиёжини таъминлаш мақсадида астойдил меҳнат қиляпти. Аммо, ғалла ўрими мавсумидан «унумли» фойдаланиб қолмоқчи бўлганлар ҳам учрамоқда.

Вилоят ички ишлар бошқармасидан хабар қилишларича, Усмон Юсупов туманидаги 33-давлат ширкат хўжалиги бригадири Д. И. 3330 килограмм буғдойни уйига тушираётганида қўлга олинган. Шу тумандаги 21-давлат ширкат хўжалигининг бригада бошлиғи Ш. М. 2460 килограмм буғдойни уйига олиб кетиш мақсадида яшириб қўйган.

Ҳукуматимиз аҳолининг нонга бўлган эҳтиёжини қондириш мақсадида хориждан олтин баҳосида буғдой, ун келтираётган бир пайтда юқоридаги ҳолларнинг учраши уятлидир. Буғдой ўғрилари қонун олдида жавоб беради.

А. ТАЙПАТОВ, ЎзА мухбири.

ҚИЛМИШИГА ЯРАША

Фарғонадаги «Ўзнефтни қайта ишлаш» концерни соқчилик бўлими хизматчилари Тўлқин Каримов ва Исмоилжон Умаров иш пайтида 180 литр бензинни олиб чиқиб кетаётганида қўлга тушди. Қилмиши учун Т. Каримов икки йил шартли равишда озодликдан маҳрум этилди. И. Умаров бўлса шу муддатга аҳлоқ тузатиш ишига «кузатиб қўйилди».

Келгуси сонда:

- ЁШЛАР ИТТИФОҚИДА НИМА ГАП?
- 2020 ЙИЛГАЧА ЯШАМОҚЧИ...

Хотира

ЗИЁДАН ЯРАЛГАН ДУНЁ

Бу гулшан ичра йўқтир бақо гулига сабот,
Ажаб саодат эрур яхшилик била қолса от.

Алишер НАВОИЙ

Фарғона вилоятининг Сўх туманида бу оилани етти яшардан етмиш яшар қариягача яхши билади. Асримизнинг бошларида Одил қорига етадиган мулло йўқ эди. У киши юзлаб болаларни хатсаводли қилган. Одил қори тўрт ўғил фарзанд кўрди. Уларга яхши ният билан Муфтижон, Обилжон, Муҳаммаджон, Ҳамиджон деб исм қўйди. Болалар вояга етиб мустақил ҳаётга қадам босганларида замон ўзгариб, турмуш айқаш-уйқаш бўлиб кетди.

Сўхда биринчи муаллим бўлган Муҳаммаджоннинг ҳоки туроби иккинчи жаҳон уруши хандақларида қолиб кетди. Обилжон ва Ҳамиджон эса акалари умрини ҳам яшаб, бири бригадир, бири муаллим бўлиб, эл оғзига тушди. Ҳамиджон отаси анъаналарини давом эттириб, Сўхда эллик беш йил муаллимлик қилди. Одамлар Ҳамиджон акани «Отасига қуйиб қўйгандек ўхшайди, Қуръон тиловат қилганда сел қилиб юборади» дейишарди.

Ҳамиджон ака 1926 йилдан бошлаб болаларга она тили ва адабиёти, жуғрофия, тарих фанларидан сабоқ бера бошлади. 1928 йили Самарқанд педагогика техникумига сиртдан ўқишга кириб, 1932 йили битирди. Шундан кейин умрининг охиригача ўқитувчи, мактаб директори, туман халқ таълими мудири бўлиб ишлади.

Ҳамиджон ака иккинчи жаҳон уруши жанггоҳларида икки марта қон кечиб келди. У ердан қайтгач урушдан кейин ҳаётининг то сўнгги дамигача Сўхда кўпгина мактабларда ўқитувчилик қилди, директор бўлиб ишлади. Ҳамиджон Одилов ниҳоятда тўғрисўз, одил инсон эди. У киши ҳар қандай ҳолатда ҳар бир киши билан тил топишарди. «Сиз» оғзи «сенга» бормасди.

Муаллимликдай олий мартаба ва иззат-ҳурматга бошқа ҳеч бир касб эгаси сазовор эмас. Энг қимматли мулкимиз — орзу-умидимиз, истиқболимиз бўлган болаларимизни мактабга — ўқитувчиларга ишониб топширар эканмиз, нима учун энди ўқитувчилар ва мактаб директори халқнинг бу ишончини оқламаслиги керак. Ҳамиджон ака ана шу эътиқод билан яшади, ишлади. Элга ҳалол хизмат қилган элдан ҳурмат кўради.

У Сўхда биринчи бўлиб «Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ўқитувчи» унвонига сазовор бўлди. «Ҳурмат белгиси» ордени билан тақдирланди. Фахрий Ёрлиқ деган қоғозларнинг эса сон-саноғи йўқ.

Ҳамиджон ака жуғрофия ва биология ўқитувчиси эди. У Ўзбекистоннинг ҳайвонот ва наботот олами, она юртнинг теран тарихи, баланд ва паст текисликлари, тоғлари ва саҳролари, дарёлари ва кўллари ҳақида тўлқинланиб гапирарди. Ҳамиджон ака эллик беш йил дунёнинг ўй-ташвишлари, орзу-армонлари, ўкинч-умидлари ҳақида сўзлади. «Дунё илмдан, зиёдан яралган», деб уқтирди, ҳар дарсда одоб-ахлоқни, урф-одатларни, туғилиб ўсган юрт, тупроқ, Ватанининг ҳар бир гиёҳини севишга, ардоқлашга даъват қилди.

Ҳамиджон ака бўш вақтларида гулчилик, боғбонлик ва табибчилик билан шуғулланарди. Унинг боғида юзлаб янги навли гуллар, дарахтлар ўсарди. Бу дарахтлар Тошкентдаги «Ботаника» боғи»дан, Самарқанддан, Бухородан, Хоразмдан, Шаҳрисабз ва Китобдан келтирилган эди. Унинг боғида битта олма тўрт хил, шафтоли беш хил, гилос уч хил мева берарди. Гулларнинг тўқсон тўққиз нави бор эди. У гуллардан дори-дармонлар тайёрлар, сўраб келувчилардан пул олмасди.

Боғбон муаллим Ҳамиджон ака болаларни ана шу гулларга, мевали дарахт ниҳолларига менгзарди. Гуллар ва дарахт меваларининг шакли-шамойили, ранглари, ҳидлари, таъмлари ҳар хил бўлганидек, болалар ҳам ҳар хил табиатли бўлиб, уларга доно боғбон, тўғри тарбия берадиган зукко устоз меҳнати зарур», деярди. Ҳамиджон ака ниҳоллардан боғ яратди, зиёдан дунё яратди. Унинг зиё боғида парвариш кўрган болалардан ўз касбининг моҳир соҳиблари етишиб чиқди. Ҳамиджон ака қўлида таълим олган, ҳозир Тошкент, Фарғона, Хўжанд, Душанбе олий мактабларида ишлаётган бир академик, 26 фан доктори, 70 фан номзоди сўхликлар, қолаверса, Ҳамиджон ака фахридир. Юсуф Тожибоев, Аъзам Гадоев, Бекали Бегалиев, Алижон Муҳаммаджонов, Ботирхон Тўраев, Ҳакимжон Сўфиев, Додобек Давронов, Набижон Умаржонов... уларнинг қайси бирини айтайлик!

Ҳамиджон ака узоқ йиллар ишлаган мактабнинг директори Ботирхон Тўраев шундай ҳикоя қилади: сўхликларнинг катта авлоди Ҳамиджон Одилов, Қаюмжон Холов, Аъзамжон Қосаидов Абдуллажон Мусаев, Ортиқбой Ўринов каби кекса муаллимлардан сабоқ олган. Уларнинг номи қалбимизда ўчмас бўлиб муҳрланган. Ҳамиджон ака камтар, оилапарвар, етимпарвар инсон эдилар. У киши эл хизматига камарбаста олти фарзанд тарбияладилар. Катта ўғли — Баҳодир Ҳамидов медицина фанлари номзоди, Тошкент болалар тиббиёти институти доценти. Кичик фарзандлари ҳам ҳар хил соҳаларда ишлашади. Ҳамиджон ака номини сўхликлар ниҳоятда қадрлайди. Ана шунинг рамзи сифатида мактабимизни у кишининг номи билан атамоқчимиз.

Ҳамиджон Одилов экиб кетган дарахтлар, гуллар ҳамон гуркираб, яшнаб турибди. У кишининг таълимини олган болалар бугун турли соҳаларда ишлаб дунёнинг, ҳаётнинг катта тегирмон тошини айлантириб турибди. Зиёдан яралган дунё, деб шунга айтсалар керак!

Ғуломхон ҒАФУРОВ.

Бош муҳаррир: Жаббор РАЗЗОҚОВ.

Таҳрир ҳайъати: М.АБДУСАМАТОВА, А.АҲМЕДОВ (*бош муҳаррир ўринбосари*), К.ЖУМАНИЁЗОВ, З.МАМАДАЛИЕВ, К.РАҲИМОВ, З.РИХСИЕВ (*масъул котиб*), С.РУСТАМОВ.

Таъсис этувчилар:
ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАР ИТТИФОҚИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИ
ва
"ТУРКИСТОН" ИЖОДИЙ ЖАМОАСИ
газета 1925 йил 8 февралдан "Ёш ленинчи" номи билан чиқа бошлаган.

ТАҲРИРИЯТ:
хатлар ва оммавий ишлар — 32-56-57; ёшлар сиёсати ҳамда фан ва халқ таълими — 32-57-93; ижодкор ёшлар — 32-57-52; иқтисод, қишлоқ ёшлари, спорт ва ватанпарварлик — 32-55-81; ахборот ва бадиий безаш — 32-53-98; тижорат — 32-58-48; қабулхона — 32-56-58.

МАНЗИЛИМИЗ:
700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.
Нашр кўрсаткичи: 64607

Газетамиз ҳафтанинг сешанба, пайшанба, шанба кунлари чиқади.

Қўлёзмалар ҳамда суратлар муаллифларга қайтарилмайди ва таҳлил этилмайди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Маҳкамасининг Ишлар бошқармаси ҳузуридаги «Шарқ» нашриёт-матбаа концернининг босмахонаси. Манзилгоҳи: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. 1 2 3 4 5 6

Рўйхатдан ўтиш тартиб № 00130. Буюртма Г — 336. 62462 нусхада босилди, ҳажми — 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А—2. Босишга топшириш вақти — 21.00. Босишга топширилди — 20.30 да.